

Worldwide Travel, Inc.

Call for special fares

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦਿੱਲੀ, ਬੰਬੇ

734-525-7304 ਜਾਂ 800-504-3044

ਵਾਜ਼ਬ ਰੇਟ, ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ

Ad Space Available
Call: 847-359-0746

ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਧਰਮ ਭਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਅਮਨਟੈਲ

AMANTEL.COM

\$100 'ਚ 120 ਘੰਟੇ (7200 ਮਿੰਟ)

Talk One Minute, Pay For One Minute

ਘਰ, ਸਟੋਰ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਟਰੱਕ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਕੈਬਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰ ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ

1-800-717-1510, 732-982-4332/4333

ਯੂ ਐਸ ਏ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਯੂ ਕੇ 'ਚ 1.8 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਕਾਲ ਕਰੋ

Eleventh Year in Publication

ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 11, Issue 22, May 29, 2010

20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਲੇਖੇ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ: • ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸੁਖਾਵੇਂ ਸਬੰਧਾਂ 'ਚ ਬੇਵਿਸਾਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅੜਿੱਕਾ • ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ • ਅਰਥਚਾਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ; ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਛੇਤੀ ਘਟ ਕੇ 5-6% ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ • ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ,

ਦੋਨੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੂ ਪੀ ਏ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਮਹਿੰਗਾਈ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ ਤਕ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ 5-6 ਫੀਸਦੀ ਤਕ ਘਟ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 8.5 ਫੀਸਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਉਹ ਨਕਸਲਵਾਦ, ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸਬੰਧ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਡਟ ਕੇ ਬੋਲੇ। ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗੱਠਜੋੜ (ਯੂ ਪੀ ਏ) ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਮੌਕੇ ਸੋਮਵਾਰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਵਾਧਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕੀਮਤਾਂ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਹੋਰ ਬੋਝ ਨਾ ਪਵੇ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ

ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਦਾਜ਼

ਚੁੱਕਵੇਂ ਕਦਮ ਪੁੱਟੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੌਕੇ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਵਧੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੂਜੀ ਸਿਆਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਦ ਅੰਦਰ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਕਠਿਨ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਅਮਲਾ

ਮੰਗਲੌਰ ਨੇੜੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ, 158 ਮੌਤਾਂ

ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਰਮ

ਮੰਗਲੌਰ: ਦੁਬਈ ਤੋਂ ਮੰਗਲੌਰ ਆ ਰਿਹਾ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਬੋਇੰਗ 737-800 ਜਹਾਜ਼ ਬੀਤੀ 22 ਮਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਮੰਗਲੌਰ ਨੇੜਲੇ ਬਾਜਪੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਰਨਵੇ 'ਤੇ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ 158 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ 4 ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਚਾਲਕ ਟੀਮ ਦੇ 6 ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ 166 ਵਿਅਕਤੀ ਸਵਾਰ ਸਨ।

ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵਿਚ 8 ਵਿਅਕਤੀ ਚਮਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਚ ਗਏ। ਹਾਦਸੇ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਬਰੀਨਾ, ਉਮਰ ਫਾਰੂਕ, ਰੇਜ਼ਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਡਿਸੂਜਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਕੁਟੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ ਦੁਬਈ ਤੋਂ ਮੰਗਲੌਰ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਕਰੀਬ 6 ਵਜ ਕੇ 30 ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਬਾਜਪੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਪਟੇਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਬਲੈਕ ਬਾਕਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਪਟੇਲ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 11 'ਤੇ)

Wraich Transport LLS North American Truck Stop

14320 Slover Ave., Fontana, CA 92337

ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ (ਟੀਮ ਅਤੇ ਸੋਲੋ) ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਜਾਂ ਨੌਰਥ ਈਸਟ ਦੇ ਰੂਟ ਹਨ

- *We have trailer engine for carrier and thermo king
- *North american truck stop offer all kind of truck repair @ economy price.
- *We have special deal on oil change \$189 +

ਤੁਰਤ ਕਾਲ ਕਰੋ: 800-746-6201, 9093-350-3310

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

Gill Manj Gurdaspur Wale

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

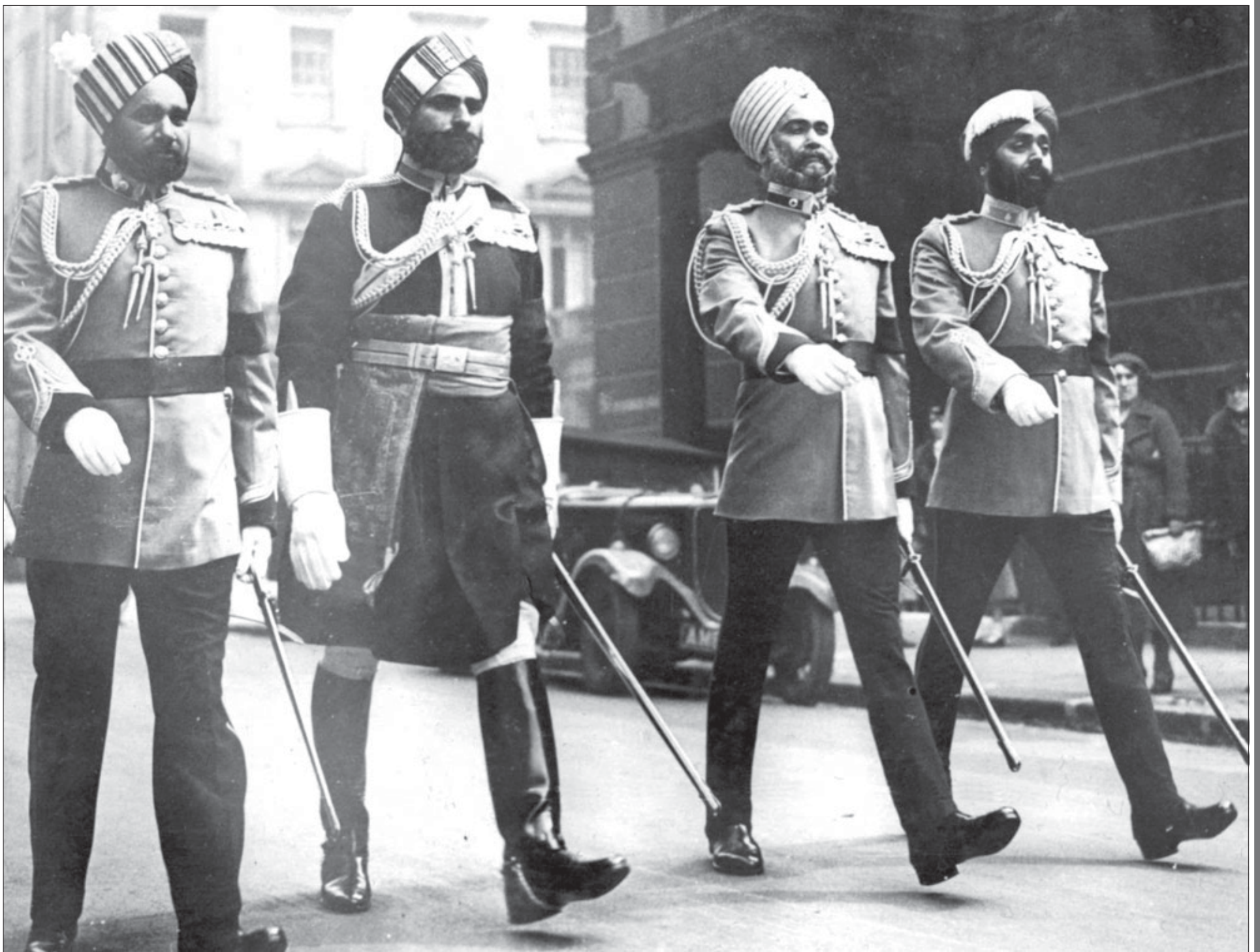
New & Used Tires Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph:575-576-4111, 317-918-6776

Remembering Sikhs of All Wars

Sir John Maynard estimated that the contribution of the Sikh community in men and material was ten times that of any other community of India. Of the 22 Military Crosses awarded for conspicuous gallantry to Indians, the Sikhs won 14.

Ishar Singh VC, the first Sikh VC winner, is seen here (far right) marching through Whitehall with three other highly decorated Sikhs. Ishar Singh was in London for five months in 1936 as one of the Viceroy's Commissioned Officers selected to serve as the Orderly Officers to the King.

Copyright © Sarwan Singh 2010 (Pending)

Sponsored By: Sikh Sangat Chicago/Sher-E-Punjab Sports & Cultural Club, Chicago

ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲਾ ਤੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਿਪਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਹਮੋ ਸਾਹਮਣੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਭਾਰਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭੇ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੇ ਉਮਰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਤੇ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਕਾਫ਼ੀ ਖਫ਼ਾ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ (ਐਨ.ਐਸ.ਐਫ.) ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਇਸ ਉਦਮ ਦਾ ਖੇਡ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ 1975 'ਚ ਜਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਚ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਜਕਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਐਨ.ਐਸ.ਐਫ. ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ (ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ) 'ਤੇ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਤੇ 70 ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰੇਸ਼

ਕਲਮਾਡੀ, ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ.ਕੇ. ਵਰਮਾ, ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਭੈ ਚੌਟਾਲਾ, ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿਗਵਿਜੇ ਸਿੰਘ, ਟੈਨਿਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਸਵੰਤ ਸਿਨਹਾ, ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਾਰਜ ਰਹੇ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੇਡ ਦੇ ਮਾੜੇ-ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਚਿਪਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ 1996 ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਜਦਕਿ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਮਲਹੋਤਰਾ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕਾਰਜ ਰਹੇ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਤੇ ਇੱਕ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਿਪਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਕੈਪਟਨ ਸਤੀਸ਼ ਸਰਮਾ 24 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਏਅਰ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਪਾਰੀ ਬੀ. ਐਸ. ਆਦਿਤਿਅਨ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਵਾਲੀਬਾਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਡਾ.

ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਨਕੇਲ ਕੱਸਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਲਮਾਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਭਾਰਤੀ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਤੇ ਉਲੰਪਿਕ ਚਾਰਟਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੈਅ ਕਰਨਗੇ। ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਏ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਲਮਾਡੀ, ਸਕੱਤਰ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਸੰਸਦ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਖੇਡ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਲੰਪਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਉਹ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸੌਂਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਡ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਤੇ ਉਮਰ ਸੀਮਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਮਾਡੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਖੇਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਖੇਡ ਸਰਗਰਮੀਆਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਮਾਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਤੀਰਾ ਵਿਵਾਦ ਬਣਿਆ

ਜਲੰਧਰ: ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੁਲਕ ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਸਮਝੌਤੇ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਹੀ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਬੀ. ਐਸ. ਐਫ. ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਬੀ. ਐਸ. ਐਫ. ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਿਪਾਹੀ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਨੇ 2005 'ਚ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅਪ੍ਰੈਲ 2009 'ਚ ਉਸਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ। 8 ਦਸੰਬਰ 2009 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਥਮ ਸਕੱਤਰ ਐਰਿਕ ਵਰਨਰ ਨੇ ਉਸਦੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੀ. ਐਸ. ਐਫ. ਇੱਕ ਸ਼ੈਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਫੋਰਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ 'ਚ ਯੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਬੀ. ਐਸ. ਐਫ. ਵਿਚ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ 60 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪੰਧੋਰ ਨੂੰ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਉੱਪਰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪੱਤਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਮ ਵਜੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਕੈਥਰੀਨ ਲਾਉਬਰ ਨੇ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਪਰਕ ਭਾਰਤ-ਕੈਨੇਡਾ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਬੀ. ਐਸ. ਐਫ. ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੈਨੇਡਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ ਪਰ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਮੌਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬੇਹੱਦ ਸੰਜਮੀ ਵਤੀਰਾ ਅਪਨਾ ਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਨਾ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਠੁਕਰਾਈ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ 2 ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬੀ ਐਸ ਐਫ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਸਿਪਾਹੀ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਵਰਗਾ ਹੀ ਵਰਤਾਓ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਇਹ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਇੰਜ ਉਹ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਏ.ਡੀ.ਜੀ. (ਅਪਰਾਧ) ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ ਗੁਪਤਾ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਆਰ.ਏ.ਐਮ. ਖੰਨਾ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਕ ਅਲੱਗ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅੱਧਾ ਦਰਜਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਥਿਤ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।

PANNUN THE LAW FIRM
ATTORNEYS & COUNSELLORS

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?
ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ **ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਕੇਸਿਜ਼**

- ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਪੀਲਜ਼
- ਰੀਲੀਜ਼ਿਅਸ ਵਰਕਰਜ਼
- ਬੇਨਾਫਾਇਡ ਅਸਾਇਲਮ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼
- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ

NEW YORK: T 718.672.8000
JACKSON HEIGHTS, NY 11370

CALIFORNIA: T 510.796.9000
3930D CIVIC CENTER DR.
SUITE 170, FREMONT, CA 94538
FREMONT, CA 94538

Business For Sale

ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਸ਼ਾਪ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਵਾਸ਼ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਇੰਡੀਆਨਾ 'ਚ ਹਾਈਵੇਅ 70 ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਫੈਸਿਲਟੀ

ਨੈਟ ਆਮਦਨੀ \$25000 ਮਹੀਨਾ

Asking Price \$225,000

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 916-470-5520

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography
(with flush mount Album)

Live Video Display with Large Screens
DJ Service with Laser Lights
Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN
(725-7926)
(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767
E-mail: raj@syanvideo.com
or visit at: www.syanvideo.com

SV
PRODUCTION

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਹਾਰਵੈਸਟ ਆਫ ਗ੍ਰੀਫ' ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀਤੀ 21 ਮਈ ਨੂੰ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸਾਲ-2009 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੋਜ ਸਰਵੇਖਣ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਾ. ਕੰਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਲ 2003 ਤੋਂ 2008 ਤੱਕ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ, ਫਾਰਮਰਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ 17 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਨੁਸਾਰ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੇਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਡੀਨ ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 2009 ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਹਲਕਿਆਂ ਅੰਦਰ 2890 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ 1757 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ 1133 ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਦਮਨ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਜੋਜੀ ਨੇ 23 ਮਈ ਨੂੰ ਇਥੇ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਹਾਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੇਹੱਦ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 2890 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ (2000 ਤੋਂ 2008) ਦੌਰਾਨ

ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਾਰਦਿਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2-2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਜੋਜੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਬੀਤੀ 19 ਮਈ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਕੁੱਪ-ਰੋਹੀੜਾਂ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ 11000 ਅਤੇ 35000 ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਪੜਚਿੜੀ ਵਿਖੇ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਇਕ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲਿਆ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੀਤਿਕਾ ਕੌਲ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣ ਦੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਉੱਘੀਆਂ ਉਸਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ

ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੋਸ ਰਿਪੋਰਟ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕਰਨਾਟਕ ਤੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਤਸਵੀਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜੋਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ

ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲਤਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਯਾਦਗਾਰ ਚੱਪੜਚਿੜੀ ਵਿਖੇ ਉਸਾਰੀ ਲਈ 22 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 20 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ 11.5 ਏਕੜ ਦੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 'ਸਾਡਾ ਪਿੰਡ ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ' ਵਿਰਾਸਤੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਤੱਥ

ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਰਵੇਖਣ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਜੋਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਮੂਨਕ ਤੇ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਚੱਲਦੀ ਰੱਖਣ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਉਦਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ 250 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਇਮਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਵਾਰਡ ਨਹੀਂ ਵੰਡੇ। ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਣ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਐਵਾਰਡ 'ਚ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਤੇ ਟਰਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਓਲੰਪਿਕ 'ਚ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਵਾਰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਵੀ ਧੋਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Matrimonials

ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ, 30 ਸਾਲ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 209 470 3732

US Jat Sikh Parents seek US citizen match for their India based B.Tech (CSE) CCNP (CISCO) 3G Mob.Tech. 27, 5'11", son, Contact: 425-609-8431 or e-mail: bahader.grewal@gmail.com

Ramgarhia Sikh family looking for Medico/ Engineer/ professionally qualified, under 35, issueless match from US/Canada for their Dentist (D.D.S) daughter, 31, 5'-5", PR Canada, divorced/ issueless. Contact: Email: match2k@gmail.com

Jat Sikh parents from Midwest seek suitable match for their US born, handsome, clean shaven, 26, 6'-1" Engineer son, manager in a large national corporation. Please contact: sikh5family@gmail.com

ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਗੋਲੀਬਾਰੀ, ਇਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਸਥਾਨਕ ਲਾਰੰਸ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਜਾ ਹੱਟ ਵਿਖੇ ਬੀਤੀ 19 ਮਈ ਨੂੰ ਦੋ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੇ ਇਕ ਹਮਲਾਵਰ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀ ਬੀ ਕੇ ਡੀ ਏ ਵੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਾਰੰਸ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਜਾ ਹੱਟ 'ਚ ਮਾਮੂਲੀ ਤਕਰਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਐਸ ਪੀ (ਡੀ) ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਮਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੂਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਸ ਪੀ (ਡੀ) ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਿੰਜਾ ਹੱਟ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਦੋ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਐਸ ਪੀ ਡੀ ਦੇ ਸੂਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ

ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਤੈਸ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ ਚੱਲੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ 'ਚ ਗੰਨਮੈਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਇਕ ਹਮਲਾਵਰ ਵੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖ਼ਤ ਵਿਜੇ ਪੁੱਤਰ ਰਿਕੂ ਵਾਸੀ ਢੱਪਈ ਰੋਡ ਤੇ ਮਨਵਿੰਦਰ ਵਾਸੀ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹਮਲਾਵਰ ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਜੇਰੇ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਜੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਬਾਣਾ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ ਵਿਖੇ ਦੋਵਾਂ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

INDO US EXPRESS, INC.
 Worldwide Couriers * Freight Forwards
 Domestic & Local Delivery
 We Thank Our Customers For Their Trust & Loyalty
17 Years of Excellent Customer Service
 FOR COMPETITIVE RATES CALL
1-800-870-5845
PICK-UP & DELIVERY ANYWHERE IN USA
 43-50, 11th St., Suite No. 109, LIC, New York, N.Y.11101
 Tel: 212-447-5720 • Fax: 212-213-3622
 www.indousexpress.com
 Email: GSingh9070@aol.com • Cell: 1-347-538-7041
 7 Days A Week
CALL ABOUT OUR SPECIAL RATES TO INDIA

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜੋ ਸਾਲ 1992 ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ (ਸਿਰਜਣਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਰਿੰਦੇ ਗੀਤਾਂ, ਨੰਗੋਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਸਲੀਲਤਾ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ੋਅ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿੱਥਾਂ ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਗੋਪਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੰਗਾਰ !

ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੱਭ ਪੰਜਾਬ (ਰਸਿ)
SABHYACHARAK SATHH PANJAB (REGD.)
an Association with

Punjabi Business & Cultural Center
 (BAKERSFIELD, CALIFORNIA, USA)
P R E S E N T S

MISS USA PUNJABAN

2010

17th July 2010

WINNER will represent USA in the 11th International Exclusive Beauty Pageant & will get Free Air Tickets to India to participate in

MISS WORLD PUNJABAN -2010

ਪੰਜਾਬ 2010
MISS WORLD PANJABAN
(A beauty Pageant based on Punjabi Culture)

For ENTRY FORMS & DETAIL log on to <http://www.missworldpunjaban.in>

5:00 PM at DORE THEATER
CALIFORNIA STATE UNIVERSITY/BAKERSFIELD
 9001 Stockdale Hwy, Bakersfield CA 93311-1C99

1st Prize \$1000, 2nd Prize \$500, 3rd Prize \$300

Supreet Malhi
Miss USA Panjal an 2008

Head Page to contact for www.missworldpunjaban.in:

Ajit S. Bhattal 661-330-8643
 bhattalaj@yahoo.com
 Parmjit S. Dossanjh 661-333-2005
 pedosanjh@yahoo.com
 Meena Sanghera 661-978-6310
 sanghm@gmail.com

ELIGIBILITY
 Applicant must be of PUNJABI ORIGIN regardless of her place of birth. The Applicant's Age should be between 17 to 25 years as of 1st Nov. 2008. Priority will be given to the applicants who have held ou standing positions in dance, Ghudha, or any other cultural events or any beauty Pageant.

Punjabi Business & Cultural Center
 Ajit S. Bhattal o Babbu Gural o Parmjit S. Dusanjho Jatinder S. Gill
 Buck Dhesi o Palwinder Shergill o Tanjit Singh
 Manmit Singh o Dr. Gurcharan S. Dhillon

Head Office : 16-C Bhai Randhir Singh Nagar, Ludhiana 140 001 (India) email : info@missworldpunjaban.in
 BRANCHES: CANADA: 604-338-4975 USA: 661-330-8643, 661-333-2005 AUSTRALIA: +61-423-017-532, HOLLAND, SINGAPORE & NEWZEALAND

Imperial Truck Wash & Repair

One Stop Center For Truckers-Repairs-Tires-Wash in Indiana

Now open 24 hours

Diesel

Restaurant (765-987-1000)

Tire Service

We carry all major brand tires-new and used at very attractive prices.

We have special on TIRES

*Bridge Stone
 *Firestone *Kelly

We sell now Centramatic

Oil Change \$189.99 Only

Brake \$99.00 With Labor
Wheel Seal \$89.00 With Labor
Labor Rate \$59.00 Hourly Rate

Alignment
Wheel Balancing

24 Hours Road Service & Towing
Jasvir Singh (765) 987-7000

All Kinds of Welding Work & General Repair.

ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵੈਲਡਿੰਗ ਵਰਕ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਰਿਪੇਅਰ ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕੀਮਤ

- *Transmission
- *Clutch
- *Brakes
- *Suspension
- *Oil Change
- *Rear End
- *Wet Kit & PTO Pumps
- *Alternators
- *Starters
- *Cement Blower
- *AC Work
- *Radiator Flush

ਪੁਰਾਣੇ ਟਾਇਰ ਵੀ ਟਰੇਡ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੇਂਦਰ ਕਰੇਗਾ

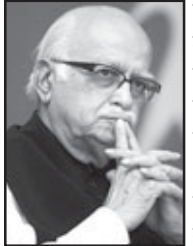
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਸੰਸਦ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਫਾਈਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਤੇਜਿੰਦਰ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੀਲਾ ਦੀਕਸ਼ਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਹੀ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਇਕ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ੀਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਵਲੋਂ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਫਾਈਲ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੱਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਾਈਲ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਚੁਸਤ-ਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮਾਧੁਰੀ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਾਧੁਰੀ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੈਟਰੋਪਾਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕਾਵੇਰੀ ਬਾਵੇਜਾ ਨੇ ਮਾਧੁਰੀ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਾਧੁਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ 'ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਦਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਨਿਵਾਸੀ ਹੈ। ਮਾਧੁਰੀ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਜੋਗਿੰਦਰ ਦਈਆ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਪੁਨੀਤ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਉਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਧੁਰੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਧੁਰੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

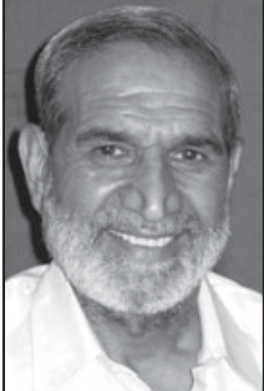
ਬਾਬਰੀ ਮਾਮਲਾ-ਅਡਵਾਨੀ ਸਣੇ 21 ਨੂੰ ਰਾਹਤ

ਲਖਨਊ : ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲਖਨਊ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ ਵਿਵਾਦਤ ਢਾਂਚਾ ਡੋਗੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ, ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ, ਵਿਨੈ ਕਟਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਆਗੂ ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ ਸਮੇਤ 21 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ 'ਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੁਣਾਏ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਚ ਜਸਟਿਸ ਅਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਬਿਲਕੁੱਲ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੁਣਵਾਈ ਹੁਣ 28 ਨੂੰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਕਿਰਿਆ ਨੂੰ 28 ਮਈ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੜਕੜੂਮਾ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ। ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਵਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਇਸ ਸਟੈਂਡ ਨਾਲ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕੁਝ ਉਮੀਦ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਲੁਕਣਮੀਟੀ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੇ ਕੜਕੜੂਮਾ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੇ ਵਕੀਲ ਡੀ ਪੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸੁਨੀਤਾ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਕਿਹਾ, "ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਭੀੜ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ 'ਚ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੂਟ ਕੀਤੀ

ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੂਟ ਕਾਰਨ ਹੀ ਦੋ ਫ਼ਿਰਕਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਨਫਰਤ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੇ ਗਏ।"

ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 6 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਭੀੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲਗਾਇਆ। ਪੀੜਤਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਆਈ ਯੂ ਖਾਨ ਤੇ ਏ ਕੇ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਮੁਦੱਈ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਕਰੀਬ 30 ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਚੱਲੀ ਇਸ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੁਦੱਈ ਧਿਰ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ।

ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸੋਰੇਨ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲਿਆ

ਰਾਂਚੀ : ਝਾਰਖੰਡ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ (ਝਾਮੁਮੋ) ਦੇ ਪਲ-ਪਲ ਬਦਲਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚਲੀ ਸਿੱਧੂ ਸੋਰੇਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ 5 ਮਹੀਨੇ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ।

ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝਾਰਖੰਡ ਦੀ ਝਾਮੁਮੋ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਘੁਵਰ ਦਾਸ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਸਾਂਸਦਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਰਜੁਨ ਮੁੰਡਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜ ਭਵਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਰਾਜਪਾਲ ਐਮ ਓ ਐਚ ਫਾਰੂਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ।

ਹੁਣ ਸੋਰੇਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 82 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ 25 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਐਮ ਓ ਐਚ ਫਾਰੂਕ ਨੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਿੱਧੂ ਸੋਰੇਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ 'ਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਬਹੁਮਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ	ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ	ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ
ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਝੜਨਾ	ਸੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ	ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਰਨ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)
MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS
25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.
Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com
Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ
*2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

National Truck Driving School

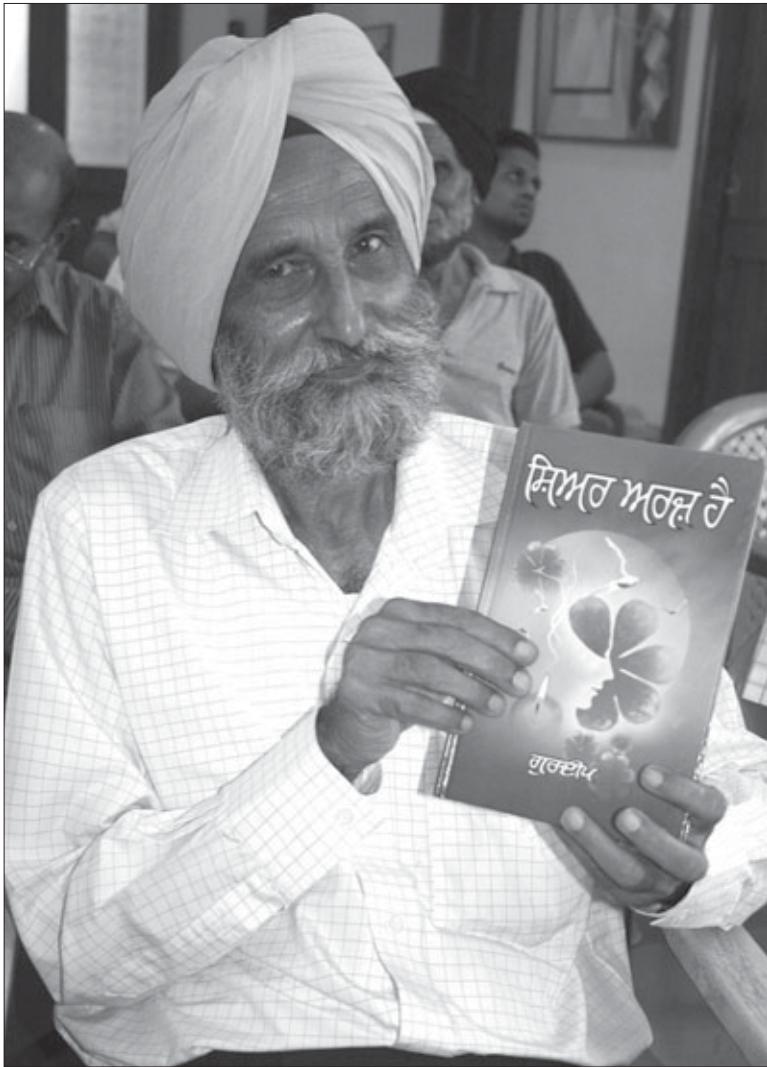

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Rana
Cell:916-502-7733
4585 Pell Dr. Sacramento CA, 95838

ਬਹੁਪਰਤੀ ਤੇ ਸੰਘਣੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਕਵੀ ਹੈ ਗੁਰਦੀਪ

ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ

ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਛਪੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਰ ਗੁਰਦੀਪ

ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੇ ਜਲੌਅ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਨ। ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼ ਅਤੇ ਪਾਬਲੋ ਹਰੂਦਾ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਉਹਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਨ। ਗੁਰਦੀਪ ਹੋਰੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹਨ। ਉਹ ਰਣਬੀਰ ਕਾਲਜ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਐਸ. ਐਸ. ਮੀਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਵਰਗੇ ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਲਈ ਮੀਸ਼ਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਆਪਣਾ ਸਟੀਕ ਕਾਵਿ ਮੁਹਾਵਰਾ ਸਿਰਜਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਕ੍ਰਿ ਸਦੀ ਤੋਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਤੇ ਹਰਦੁਆਰ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਜੰਗਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਆਪਣੀ ਉਸੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕੇਗਾ ਭਲਾ ਕਿਹੜਾ,
ਜੋ ਆਸਕ ਬੇੜੀਆਂ 'ਤੇ ਝਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ।
ਤੇ ਪੁਲ ਤਾਂ ਉੱਜ ਹੀ ਅਰਥਹੀਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,
ਕਿਉਂਕਿ ਕਹਿਰ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਉੱਤੋਂ ਦੀ ਹੀ ਵਗਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:
ਬਣਾ ਕੇ ਪੁਲ ਵਹਿਣ ਉਤੇ
ਭਰਮ ਪਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂ ਸਾਨੂੰ,
ਕਹਿਰ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੇ ਜੇ
ਪੁਲਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਵਹਿਣਾ ਸੀ।
ਗੁਰਦੀਪ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲਾ ਨਹੀਂ
ਜਾਣਦਾ। ਇਹ ਇਸ਼ਕ ਆਰ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਰ ਦਾ।
ਇਸ ਵਿਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗੁਮ ਨਾਲ ਸਿਆਣ ਫਿੱਕੀ ਪੈ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਭੈੜੀਤ ਕਰਨਾ ਹੀ
ਹੋਇਆ, ਇਕਰਾਰ ਵੀ ਬੇਚੈਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਸਿਤਮਗਰ ਨੂੰ ਸਿਤਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ
ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਗੁਮ ਝੱਲਣ ਵਾਲਾ ਗੁਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਏਨੀ ਲੰਮੀ ਹੋ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਲਮ ਵੀ ਸਾਬ ਦਿੰਦੀ ਬੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ
ਫਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸਿਆਣ,
ਸਾਡਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਇਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਦੂਰ ਦਾ।...

ਕੁਛ ਅਜਬ ਤਣਾਅ ਅੰਦਰ
ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਨੇ,
ਇਕਰਾਰ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਇਨਕਾਰ
ਦਾ ਡਰ ਯਾਰੋ।...
ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਨਾ ਸਿਤਮ ਐਤਕੀਂ,
ਮੇਰੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਆਏ
ਨਾ ਗੁਮ ਐਤਕੀਂ।...
ਗੱਲ ਜੁਖਮਾਂ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਮੁਸਕਲ ਬਤੀ,
ਸਾਬ ਦਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਲਮ ਐਤਕੀਂ।
ਗੁਰਦੀਪ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮੀਰੀ ਗੁਣ
ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਬਹੁਪਰਤੀ ਅਤੇ ਸੰਘਣੇ
ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੁਨਸਿਫ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਵਾਹੁੰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ

ਨੁਹਾਰ ਕਾਤਿਲ ਦੀ ਉਘੜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ
ਵਧੀਕ ਸੁਚੱਜਾ ਵਰਨਣ ਅਜੇਕੀ ਸਮਾਜਕ ਸਥਿਤੀ
ਦਾ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਰੰਗ ਲੈ ਜਾਣ
ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਦੇ ਪਰ ਪਰੇ
ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਰੰਗ, ਮਹਿਕ
ਅਤੇ ਕੋਮਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਭ
ਕੁਝ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਦੀ
ਹੋਣੀ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਵੀ 'ਸ਼ਹਿਰ'
ਦੀ ਅਤੇ 'ਨਦੀ' ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਪੂਰਾ
ਇਤਿਹਾਸ ਸਮੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ
ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਤਾਂ ਜੰਜੀਰ ਹੀ
ਦੇਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਜੰਜੀਰ ਨੂੰ 'ਛਣਕਦੀ' ਦਾ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇ ਕਵੀ ਆਪਣਾ ਅਜੈ-ਅਭੈ
ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਮ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:
ਮੈਂ ਵਹਿਸ਼ਤ ਵਿਚ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਕੇ
ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਕਾਤਿਲ ਦਾ,
ਲੋਕੀਂ ਪੁਛਦੇ ਮੈਥੋਂ ਸੀ
ਮੁਨਸਿਫ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ।...

ਕੁਝ ਲੋਕ ਚੁਣ ਕੇ ਬਾਗ ਤੋਂ
ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ,
ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਦੇ
ਪਰ ਪਰੇ ਗਏ।...
ਜ਼ਹਿਰ ਪੀ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ,
ਇਸ ਨਦੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।...
ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਰੇ 'ਚੋਂ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕੀ,
ਛਣਕਦੀ ਜੰਜੀਰ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ ਮੈਂ!
ਉਹ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰੂਪ, ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ
ਲੱਛਣ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ, ਸਾਧਾਰਣ ਅੱਖ ਨੂੰ ਦਿਸਦੇ
ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਸਮਝ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਦੀ ਥਾਂ,
ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।
ਵਕਤ, ਜਿਸਨੂੰ ਠਹਿਰਨ-ਜਾਚ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ
ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਮ ਲੈਣ ਲਈ ਥਾਂ ਦਾ ਇੱਛਕ
ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ, ਜੋ ਲਟਲਟ ਬਲ ਕੇ ਧੁੱਪਾਂ ਦਾ
ਦਾਤਾ ਤੇ ਛਾਂਵਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਕ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ

ਹੈ, ਜੁਲਫਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸੀ ਹੈ। ਇਸੇ
ਲਈ ਕਵੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ:
ਵਕਤ ਨੂੰ ਦਮ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਮਿਲੇ!
ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਜੁਲਫਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਦੀ ਛਾਂ ਮਿਲੇ!
ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਜਿਸ ਸ਼ਿਅਰ ਨਾਲ
ਸੂਰ੍ਹ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਹੀ 'ਦਿਲ ਦੀ
ਵੀਰਾਨੀ' ਸਨ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ
ਇਸ ਵੀਰਾਨੀ ਬਾਰੇ ਅਦਿਸਦੇ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੋਣ
ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੀਰਾਨੀ ਦੀ ਆਸ ਤੋਂ ਵਧੀਕ
ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ
ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿੱਸੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੁਰਨ
ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਸਕੇ:
ਤੁਰੇ ਵੀਰਾਨਖਾਨੇ ਤੋਂ
ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਹਸਰਤ ਸੀ,
ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜੀਹਨੂੰ
ਆਖ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੱਲੇ।
ਪਰ ਵੀਰਾਨੀ ਦੀ ਇਸ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਕਵੀ
ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਉਸ ਅੱਗੇ
ਬੇਵਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕਵੀ ਵਾਲਾ
ਧਰਮ ਪਾਲਦਾ ਹੈ:
ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ
ਸੁੰਵ ਵੇਹਦੀ ਹੈ ਉਂਜਾਤਾਂ ਦੀ,
ਮੈਂ ਮਾਰੂਬਲ 'ਚ ਵੀ ਵਸਦੇ
ਘਰਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਸ਼ੋਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ,
ਵਰਤਮਾਨ ਕਲਾ ਸ਼ੋਰ ਦੀ ਕਲਾ ਹੈ, ਵਰਤਮਾਨ
ਮਹਿਫਲ ਸ਼ੋਰ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ੋਰ
ਦੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਗਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:
ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸ਼ੋਰ ਨੇ
ਮਹਿਫਲ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ
ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ
ਨਗਮਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖੇ।
ਵੀਰਾਨੀ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ
ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ ਵਿਚ ਨਗਮਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਣ
ਵਾਲੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਜੀ-ਆਇਆਂ!
#

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਗੁਰਦੀਪ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਖੱਟਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡੂੰਘੀ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪਛਾਣ ਦਾ ਘੇਰਾ ਓਨਾ ਮੌਕਲਾ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੇ ਦੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੀਪ ਨਾਲ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਲਗਿਆ। ਉਹ ਫਕੀਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵੀ ਫਕੀਰੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾ ਉਹਨੇ ਕਦੀ ਕਿਤੇ ਚੱਜ ਨਾਲ ਛਪਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੀ ਕਰਨ ਦੀ।
ਗੁਰਦੀਪ ਦੀਆਂ ਇੱਕ-ਦੁੱਕਾ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਜ਼ਰ ਪਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਬਣੀ। ਉਸਨੇ ਗਜ਼ਲ ਸੂਰ੍ਹ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਿਅਰ 'ਚ ਦਾਅਵਾ ਸੀ:
ਦਿਲ ਦੀ ਵੀਰਾਨੀ ਦਾ ਜੋ ਬਣਨਾ, ਬਣੇ,
ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿਚ ਰੋਣਕਾਂ ਲਾਵਾਂਗਾ ਮੈਂ।
ਉੱਜ ਉਹਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਵੀਰਾਨੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਗੁਮ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਰੂਪ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਕੋਈ ਇਸੇ ਗੁਮ ਦੀ ਹੀ ਦਾਸਤਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ:
ਉਹ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੀ ਮਹਿਫਲ 'ਚ ਕਰਨਗੇ,
ਸਾਡੇ ਹੀ ਗੁਮ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣਗੇ।
ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਾ ਦੀ ਜਨਮ-ਭੂਮੀ ਕਲਕਾਰ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੀਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਹੀ ਅਗਨ-ਕੁੰਡ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਬਿਜਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ:
ਆ ਚੜ੍ਹ ਆ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ,
ਆ ਮੇਰੇ ਗਲ ਲੱਗ।
ਤੇਰੇ ਸੀਨੇ ਬਿਜਲੀਆਂ,
ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਅੱਗ।
ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਹਦੇ ਲਈ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਰਾਤਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਅੰਤ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ: ਦੇ ਬੇੜੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਨੇ।

ਤੂੰ ਕੰਢੇ ਚੁੰਡ ਲਏ,
ਮੈਂ ਲਹਿਰਾਂ ਫੜੀਆਂ ਨੇ।
ਜੇ 'ਉਸ' ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਾ
ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਦੂਜੀ ਬੇੜੀ ਵੀ ਖਾਲੀ ਖੜੀ ਸੀ।
ਪਰ ਕਵੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇੜੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ,
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇੜੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ
ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਕੋਈ ਉਡੀਕਵਾਨ
ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਚੀਰੇ ਹੋਏ ਪੱਟ
ਨਾਲ ਵੀ ਤਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ;

ਗੁਰਦੀਪ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਗਜ਼ਲਾਂ

(1)

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ ਖੁਵਾਬ ਸੀ ਜਾਂ ਇਕ ਖਿਆਲ ਸੀ।
ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਸੀ ਸਾਡੇ ਦਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੀ।

ਆਇਆ ਲਬਾਂ ਤੇ ਜੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ
ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਜੋ ਤੂੰ ਦੇਖਿਆ ਦਿਲ ਦਾ ਉਬਾਲ ਸੀ।

ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੁਮਾ ਦੀ ਛਾਂ ਪਈ ਜਾਂਦੇ ਫਕੀਰ ਦੇ
ਬਾਰੀ 'ਚ ਝੁਕ ਕੇ ਦੇਖਦੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਡਾਲ ਸੀ।

ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕੀ ਕੀ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਉਸ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਣ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸੀ।

ਤਨਹਾਈਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ
ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਸ਼ਰੀਕ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਭਿਆਲ ਸੀ।

ਮਰਜ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਭੀੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਮਾਮ ਲੋਕ
ਤੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰੋਣਕਾਂ ਦਾ ਅਜਬ ਹਾਲ ਸੀ।

ਸ਼ਿਕਵੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਸੀ ਬੁਰੇ
ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਖੂਬ ਸਾਲ ਸੀ।

(2)

ਕਿਉਂ ਜੁਖਮੀ ਹੈ ਇਸ ਦਰਜਾ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਜਿਗਰ ਯਾਰੋ।
ਕਿਉਂ ਪੀੜ-ਗੁਸ਼ਿਆ ਏ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਯਾਰੋ।

ਪਹਿਚਾਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਤਗਾਫਲ (ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ) ਦੇ
ਇਹ ਖਲਸ਼ ਜਿਹੀ ਦਿਲ ਦੀ ਇਹ ਦਰਦੇ ਜਿਗਰ ਯਾਰੋ।

ਕੀ ਬਣਿਆ ਤਮੰਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਤੇ ਪਤਾ ਦੇਵੇ।

ਉਸ ਜਾਨ ਦੀ ਬਸਤੀ ਤੋਂ ਆਈ ਨਾ ਖਬਰ ਯਾਰੋ।

ਕੁਛ ਅਜਬ ਤਣਾਅ ਅੰਦਰ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਗੁਜ਼ਰਦੇ ਨੇ,
ਇਕਰਾਰ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਡਰ ਯਾਰੋ।

ਕੁਛ ਦਾਦ ਤਲਬ ਨਜ਼ਾਰ ਕੁਛ ਖੋਫ਼ਜ਼ਦਾ ਚਿਹਰੇ,
ਇਸ ਬਜ਼ਮ ਦਾ ਏਹੀ ਹੈ ਅੰਦਾਜ਼ੇ-ਨਜ਼ਰ ਯਾਰੋ।

ਜੇ ਟੋਟ-ਗੁਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਆਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ,
ਆਪਾਂ ਹੀ ਖੁਲਾ ਲਈਏ ਮੁਸਕਾਨ ਦਾ ਦਰ ਯਾਰੋ।

ਕੀ ਅਦਲ ਕਰੇ ਏਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੀ ਚੱਲੇ,
ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਰਾ ਬੇਦੋਸ਼ ਬਸ਼ਰ ਯਾਰੋ।

(3)

ਮਾਰੂਬਲ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਛਾਂ ਕਰੋ।
ਦਰਦ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਨਾਂ ਕਰੋ।

ਸਿਰ ਲਵੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੱਕ ਹੈ,
ਬਹਿ ਕੇ ਨਾ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਗਿਣਿਆਂ ਕਰੋ।

ਜਿਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਏ ਨੇ ਅੱਥਰੂ,
ਇਸ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਦਰਮਾਂ ਕਰੋ।

ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਸਿਤਮ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵੰਗਾਰ,
ਯਾਰ ਦੇ ਕੂਚੇ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾਂ ਕਰੋ।

ਕਸਮ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜੇ ਕਰਾਂ,
ਦਰਦਮੰਦੇ ਉੱਚੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਕਰੋ।

ਫੇਰ ਅਹਿਸਾਸਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਬਨਮ ਉਤਰੇ,
ਆ ਕੇ ਹਰੀਆਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਕਰੋ।

ਧੁਖ ਲਿਆ ਦਿਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਧੁਖ ਲਿਆ,
ਦਰਦ ਪਾ ਕੇ ਉੱਚੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਕਰੋ।

(4)

ਧੜਕਣਾਂ ਵਿਚ ਨਗਮਗੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।
ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲਲਗੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।

ਬਦਲਿਆ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਚੰਦਾ ਦਾ,
ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।

ਕਿਸਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ,
ਚੰਗ ਅੰਦਰ ਪੁਖਤਗੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।

ਜ਼ਹਿਰ ਪੀ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ,
ਇਸ ਨਦੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।

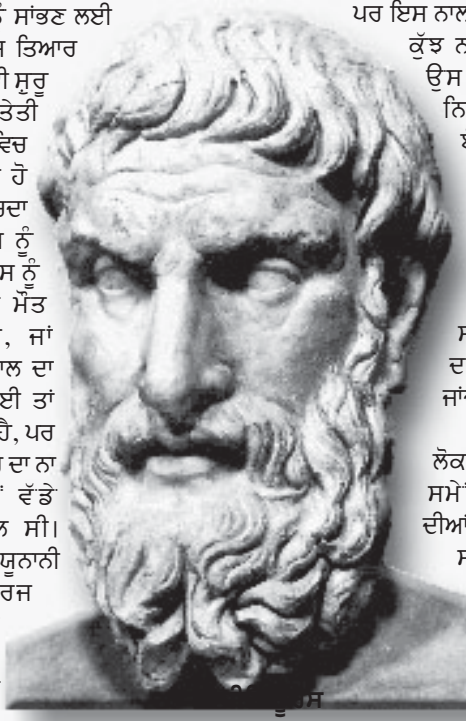
ਅਰਸ਼ 'ਤੇ ਟੰਗੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ,
ਛੋਹ ਕੋਈ ਧਰਤ ਦੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।

ਰੋਜ਼ ਉਚਾ ਹੋ ਰਹੇ ਮੀਨਾਰ ਦੇ,
ਚਹਿਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ।

ਐਪੀਕਿਊਰਸ ਤੇ ਜੀਨੋ ਯੂਨਾਨੀ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਢਲਦੇ ਸੂਰਜ

ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਲੀ

ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਬੇਵਕਤ ਮੌਤ ਨੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪਾਸਾ ਹੀ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਹਾਲੇ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਰਸ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਜੋ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਇਕ ਹਾਦਸਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਉਤਰ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਯੂਨਾਨ ਲਈ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦੁਰਭਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਯੂਨਾਨੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਢਲਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਰੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਸਰਘੀ ਤਾਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗਾ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਹੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਲੋਂ ਭੈਅ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਤੇ ਉਸਾਰਿਆ ਸੰਸਾਰ ਏਕਤਾ ਦਾ ਅਭੰਬ ਇਕ ਦਮ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸੁਬਾਈ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਕਾਫ਼ੀ, ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹੀ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯਯੋਗੀ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲਿਆ।

ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਰਸ਼ੀਆ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਤੱਕ ਸਲਿਊਕਸ ਨਾਮੀ ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ। ਮਕਦੂਨੀਆਂ ਉਪਰ ਐਨਟਿਗਨਸ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਟੋਲਮੀ ਨੇ ਮਿਸਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ 301 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸਪਸ ਦੀ ਜੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਐਨਟਿਗਨਸ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ। 277 ਤੋਂ 241 ਤੱਕ ਗੋਲਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੁੱਟ ਕੇ ਨਕਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਰੋਮਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਮੰਨਵਾਉਣ ਲਈ 264 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਜੰਗ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਾਰਥੇਗਨਾ ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 146 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕਾਰਥੇਗ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਯੂਨਾਨ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਕਰ ਲਿਆ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਮਤਰੇਏ ਭਰਾ ਕਲਾਈਡ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਰੈਕਸੋਨਾ ਨੇ ਪਰਸ਼ੀਆ ਦੇ ਰਾਜਾ ਡੇਰੀਅਸ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਹੁਣੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਫੁਰਤੀ ਕੀਤੀ। ਰੈਕਸੋਨਾ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸਿਕੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ 311 ਈਸਵੀ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਮਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਇਕ ਬੇਟਾ ਹੋਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰਕਲੀਸ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਨੀਮ ਪਾਗਲ ਭਰਾ ਐਰੀਦਾਈਉ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਲੂਟਾਰਕ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਉਲਿਪੀਆ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਦੇ ਇਕ ਸਿਰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰ ਬੱਧੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਵਿਜੇਗ ਵਿਚ ਉਹ ਨੀਮ ਪਾਗਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਪਾਗਲਪਣ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ

ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲੱਭਦੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁਟਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦਫਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਅੰਤ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਬੀ, ਉਲਿਪੀਆ ਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਤੋ ਲੋਕ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਰਵਈਏ ਤੋਂ ਡਰਦੇ

ਚੁੱਪ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾ ਸੀ ਵੀ ਬੜਾ ਬੇਤੁਕਾ ਅਤੇ ਅਨਿਸਚਿਤ ਕਿਸਮ ਦਾ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗੁੱਸੇ, ਦੁੱਖ ਜਾਂ ਮਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੌਜ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਕੀ ਕਰ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਚਹੇਤੋਂ ਘੋੜੇ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸੋਗ ਮਨਾਉਣ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਕਮਲ ਕੁੱਟਿਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਘੋੜਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਹਕੀਮ ਨੂੰ ਕਰਾਸ ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਰਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਟੱਟੂਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਸੋਗ ਵਜੋਂ ਮੰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੁਸਾਈਆਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਤਾਜ਼ਾ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਦੀ 'ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ' ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਬਾਲਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹੈ ਨਾ ਪਾਗਲਪਣ ਦੀ ਹੱਦ? ਇਹੋ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਰਾਖਵੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਰਖਤਾਪੂਰਨ ਵਰਤਾਓ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੈਭੀਤ ਅਤੇ ਬੇਬਾਕ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਰ-ਧਾੜ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁੱਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ 'ਤੇ 17 ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਸਿਕੰਦਰੀਆ, ਸਿਕੰਦਰਾਬਾਦ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ।

ਕੰਧਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨਾਮੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਉਂਤਬਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ। ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਜੋ ਮਿਸਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਦੋਸਤ ਪਟੋਲਮੀ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ ਦਾ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਇਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਇਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਪਰਗਾਮਮ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਟਾਲੂ ਨੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੁਰਲੱਭ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਥੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਾਪੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਫਿਲਾਸਫਰ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਵੀ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਾਲ ਯੂਨਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਬਣੀ ਰਹੀ।

ਆਓ ਹੁਣ ਏਥਨ ਚਲੀਏ ਅਤੇ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਅਰਸਤੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਥੇ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਅਰਸਤੂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੋਏ।

ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਉਵੇਂ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਰਸਤੂ ਵਲੋਂ ਉਸਾਰਿਆ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਮਹਿਲ ਵੀ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੋਏ, ਪਰ ਉਹ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਢਲਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਪਲੈਟੋ ਅਤੇ ਅਰਸਤੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਉਚ ਪਾਇ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਿਆ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਝਲਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਚਾਂਦੀ ਯੁੱਗ ਸੀ, ਸੋਨ ਯੁੱਗ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਏਥਨ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮੀ ਸੀ। ਅਰਸਤੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਥਨ ਵਿਚ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਮੱਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਐਪੀਕਿਊਰਸ ਦਾ ਮੱਤ ਅਤੇ ਜੀਨੋ ਦਾ ਮੱਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ।

ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣਾ ਏਥਨਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਰਚਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਹਿ ਸਕਦੇ। ਏਥਨ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਰਿਆਸਤ ਸੀ ਜਿਥੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸੰਪੂਰਣ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਲਈ ਏਥਨ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਲਈ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਏਥਨ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਵਸ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਏਥਨ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮੱਤ ਦਾ

ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਏਥਨ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਪਲੈਟੋ ਦੀ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਕਲਪਨਾਸ਼ੀਲ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਬੇਜਾਨ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸਸਿਊਸੀਪਲ, ਜੈਨੋਕਰੇਤੀਜ਼ ਕਰੇਤੀਜ਼ ਆਦਿ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅੰਤ ਆਰਕੇਸੀਲੋ ਜੋ 315 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਲੈਟੋ ਖੁਦ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਕਵਾਦੀ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ। ਪਲੈਟੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕਵਾਦੀ ਮੱਤ ਦੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਗੌਰਗੀਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਉਹੀ ਮੱਤ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਆਰਕੇਸੀਲੋ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ 75 ਸਾਲ ਤੱਕ ਅਕੈਡਮੀ ਨੇ ਕੋਈ ਗਿਣਨਯੋਗ ਫਿਲਾਸਫਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਕਾਰਨੀਅਦੀਸ (213 ਤੋਂ 129 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ) ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪਲੈਟੋ ਤੋਂ ਐਨੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੀਂ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਕਾਰਨੀਅਦੀਸ ਵੀ ਸ਼ੰਕਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਂਜ ਉਹ ਬੁਲਾਰਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੀ।

ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਲਾਈਕਿਊਮ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਪਲੈਟੋ ਦੀ ਅਕੈਡਮੀ ਗ਼ਲਤ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਲਾਈਕਿਊਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਥੀਓਫਰੇਤੁਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਅਰਸਤੂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਵਾਂਗ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜ ਸਕਿਆ। ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਰਸਤੂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸ਼ਿਸ਼ ਨੀਲੀਅਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਨੀਲੀਅਸ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਪਰਗਾਮਮ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਨੀਲੀਅਸ ਦੇ ਵਾਰਸ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪਰਗਾਮਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਹੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਲਈ ਅਰਸਤੂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਖੋਹ ਨਾ ਲਵੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤਹਿਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਡੇਵ ਸੌ ਸਾਲ ਇਹ ਕਿਰਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਪਈਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਪਿੱਛੋਂ ਬੜੀ ਮੰਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ-ਪੋਤਰਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਰਕਮਾਂ ਬਦਲੇ ਦੀਐਸ ਵਾਸੀ ਅਪੋਲੀਕੋਨ ਕੋਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੋਲੀਕੋਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਖਰੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ 86 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਰੋਮਨਾਂ ਨੇ ਏਥਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਅਰਸਤੂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲਾਈਕਿਊਮ ਦੇ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਲਾਈਕਿਊਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸਮਕਾਲੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਥੀਓਫਰੇਤੁਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਈਕਿਊਮ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸਤਰਾਤੋ ਬਣਿਆ ਜਿਸਨੇ ਉਸ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਹਿਲ ਕਦਮ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋਸ਼ ਮੱਠਾ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਉਂਜ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੇ ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਖਰੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੋਰ ਆਸ ਵੀ ਕੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

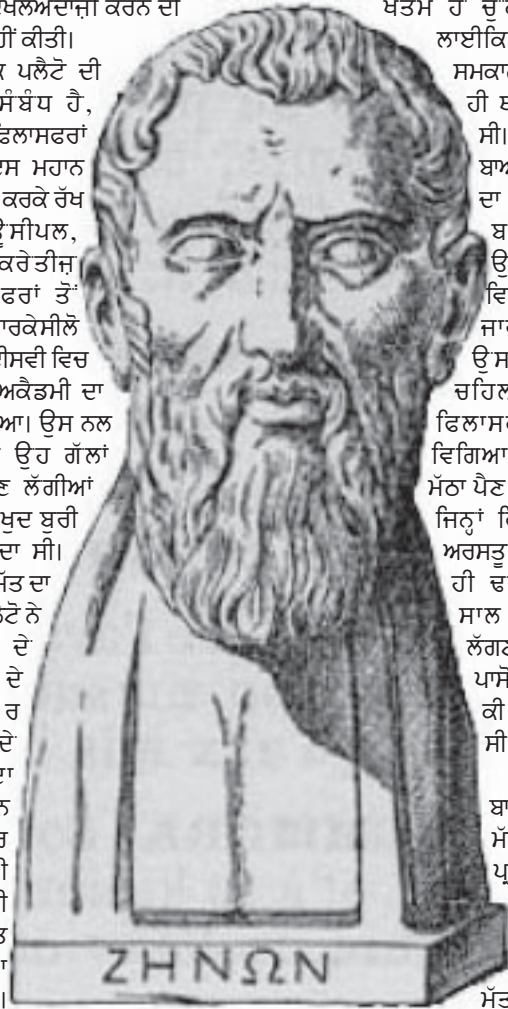
ਅਰਸਤੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਮੱਤ ਏਥਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੱਤ ਐਪੀਕਿਊਰਸ ਦਾ ਸੀ। 323 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਰਸਤੂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਪੀਕਿਊਰਸ ਵੀ ਹ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਇਕ ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਸੀ। ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਏਥਨ ਦਾ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਸਮੇਸ ਦੇ ਜਜੀਰੇ 'ਤੇ ਜਾ ਵਸਿਆ ਸੀ। ਐਪੀਕਿਊਰਸ ਦਾ ਜਨਮ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ 341 ਜਾਂ 342 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ।

ਐਪੀਕਿਊਰਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਿਖਿਆ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਪਰ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੈਮੋਕਰਾਈਟਸ ਅਤੇ ਪਲੈਟੋ ਦੇ ਫਲਸਫਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸਨੇ ਕਈ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਹ ਜੈਨੋਕਰੇ ਤੀਜ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਬਣਕੇ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਵੀ ਰਿਹਾ।

ਫਿਰ ਏਸ਼ੀਆ ਮਾਈਨਰ ਦੇ ਕਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ 306 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਏਥਨ ਆ ਗਿਆ। ਏਥਨ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਇਕ ਬਾਗ ਖਰੀਦਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਅਕੈਡਮੀ ਅਤੇ ਲਾਈਕਿਊਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹੋ ਬਾਗ 'ਐਪੀਕਿਊਰਸ ਦਾ ਬਾਗ' ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਏਥਨ ਵਿਚ ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੋ ਉਸ ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਗ ਦੁਆਲੇ ਉਸਨੇ ਇਕ ਉਚੀ ਕੰਧ ਉਸਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਉਸ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਉੱਚੀ ਕੰਧ ਦੁਆਰਾ ਵਲ੍ਹਿਆ ਇਹ ਬਾਗ ਉਸ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਇਹੋ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਨ ਦੇ ਸਾਂਤ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਭਰੇ ਬਾਗ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਰਨ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ 270 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਇਕ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਮਨ ਨਾਲ ਜਰਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਜੋ ਕੁੱਝ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਬਚਿਆ, ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਚੱਕਵਾਂ ਚੱਲਾ: ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਾ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਤਹਿਤ ਜਿਹੜੇ ਭੀਸ਼ਮ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਤਸੀਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਧੜੀ-ਧੜੀ ਦੀਆਂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਲੇ ਕਢਣਾ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਅਰਥ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵੀ ਏਨੇ ਵਜ਼ਨ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਘੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਲਾ ਕਢਣਾ ਤਾਂ ਬਾਹਲੀ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਘਟੋ-ਘਟ ਇਸਤਰੀ ਸੰਗ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮੂੰਗੀ ਦੀ ਦਾਲ ਖਾਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਲੂਣੀ ਸਿਲ ਚੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਿਗਰਟ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਪਾਦਰੀ ਜਤੀ ਸਤੀ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਨਾਹ ਦੇ ਮੈਂ ਇਹ ਘੋਰ ਤੇ ਦੀਰਘ ਸਜ਼ਾ ਆਪ ਵਿਹਾਜੀ ਤੇ 23 ਸਾਲ ਚੁਖ-ਚੁਖ ਕੇ ਇਸਦਾ ਦਰਦ ਭੁਗਤਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਲੈਰੀ ਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਧਖਤ ਉਮਰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਹੇਤ ਗਾਲ ਸੁੱਟੀ ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਫੋਟਕ ਜਿਹਾ ਜੀਵ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮਾਸਟਰੀ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲਾਲਸਾ ਜਾਗੀ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦੁਤੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਘਿਸੇ ਪਿਟੇ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰੁਲਾਉਣਾ। ਅਧਿਆਪਕੀ ਤਾਂ ਆਖਰਕਾਰ ਮਾਹਟਰੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਵਿਚਾਰਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਨਿਰਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਲਿਫਾਫੇ ਉਡਾਉਣਾ। ਫਿਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸੁਚੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਅਪਸ਼ਬਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹੁਰਮਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਏਹੀ ਕੰਮ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਲਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਯਾਨੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮਾਅਰਕੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ: ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸਮੂਹ-ਸ਼ਬਦ-ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਕਾਰਥੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਹਾ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਕਾਰਜ। ਜੇ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨਾ ਸੰਭਾਲੇ ਪਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਚ ਘੋਰ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਤੂਤੀ ਬੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅਰਥ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇਗਾ। ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਮੂਹ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਰਾਜਕਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਮਾਅਨਿਆਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥਦਾਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ, ਪਾਰਖੂ, ਸ਼ਬਦਾਘਾਤਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪੁਲਸੀਆ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਨੇ ਜਟਿਲ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਥੋੜੇ 'ਚ ਬਿਆਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਨੇ ਸਰਲ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਜਟਿਲਤਾ 'ਚ। ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵਾਲ਼ੇ ਨਿੱਕੀ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਚਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਤੇ ਮੈਂ ਏਤ ਮਾਰਗ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਦਰਅਸਲ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣੂ ਮਿੰਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਡਾ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡ ਆਕਾਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੰਮ ਗਲ ਪਿਆ ਢੱਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਟੈਕਸਟ ਬੁੱਕ ਬੋਰਡ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਸਟਾਫ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਸ ਭਲੇ ਕੰਮ ਲਈ ਦਫਤਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੱਥ ਖਿਚ ਲਿਆ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਸਤ-ਭੁਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਇਹ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਪਰ੍ਹੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਆਖਰ ਡਾਢੇ ਸਤੇ ਹੋਏ ਡਾ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁਰਦਾਘਾਟ ਵਾਲੇ ਸੈਕਟਰ 25 ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕੰਮ ਦਾ ਡੇਰਾ-ਡੰਡਾ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਠੀ ਦੇ ਗਰਾਜ ਵਿਚ ਸੱਤ ਬੰਦਿਆਂ

ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਟਾਫ਼ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸਹਾਈ ਅਮਲੇ ਲਈ ਕੁਰਸੀਆਂ, ਮੇਜ਼, ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ, ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ, ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਤੇ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਲਈ ਸਟੋਵ ਤੇ ਭਾਂਡੇ-ਟੀਛਿਆਂ ਦਾ ਜੁਗਾਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਭ ਕਰ ਕਰਾ ਕੇ ਜਦ ਟਿਕ ਟਿਕਾਓ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਫੱਟੇ ਚੁੱਕ ਦੇਵੋ।

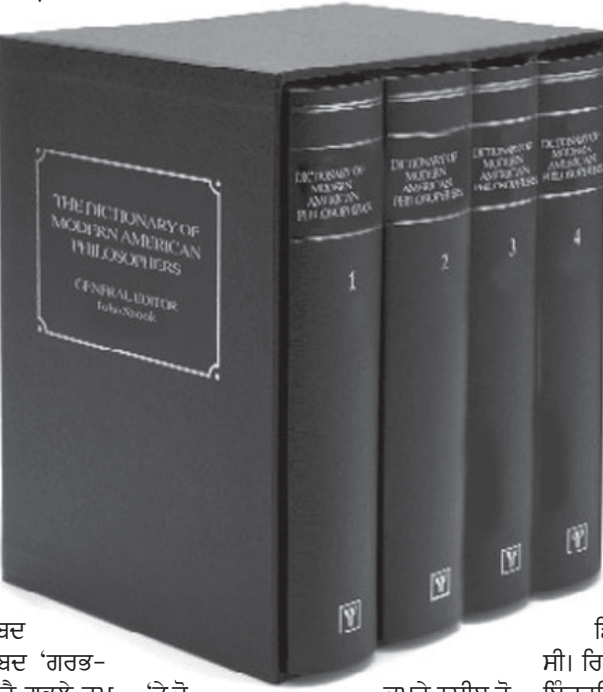
ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਕੜਕਦੀ ਧੁਪ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ। ਚਿੱਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਇਕ ਕੋਫਤ ਭਰੀ ਭਤਾਸ ਦਾ ਬੁੱਲਾ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਵੱਜਣਾ। ਇਹ ਭਤਾਸ ਦਰਅਸਲ ਤਿਖਤ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਟੇਬਲ ਲੈਂਪਾਂ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕੋਰ, ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਗਜ਼ੀ ਸੜਿਆਂ ਤੇ ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੇ ਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਲੀ ਮਿਲੀ ਹਵਾਤ ਸੀ ਜੋ ਵਾਵਰੋਲੇ ਵਾਂਗ ਉਠਦੀ ਸੀ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੜੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਉਜਲ ਭਾਰੀ ਭਰਕਮ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖੋਜਤ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਸੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪਸੀਨੋ-ਪਸੀਨੀ ਕਰੀ ਰਖਦਾ। ਕਹਿਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਏਹ ਲੋਕ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਚਾਹ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ। ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਤੇ ਬੌਕੇ ਦਿਹਾਤੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਮਗਤੀ, ਪ੍ਰਤਿਬਧਤਾ ਅਤੇ ਚਿਕ ਦੇ ਪਿਛੇ ਛੁਪੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਾਹ 'ਤੇ ਰਸ਼ਕ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਦੇਖਦਾ, ਉਮਰ ਤੇ ਲਿਆਕਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਆਣੇ ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਸਿਗਰਟ ਸੁਲਗਾਉਂਦੇ, ਕਸ਼ ਖਿਚਦੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੂੰਝੇ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਉਠਦੀਆਂ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਜੋਸ਼ 'ਚ ਤਮਕਦੇ ਉਹ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ, "ਦੇਖੋ ਨਾ, ਆਹ ਭਾਈ ਕਾਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ, ਐਡਾ ਸਾਰਾ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ। ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੱਟੀ ਪਈ ਆ ਇਸਨੇ। ਆਹ ਦੇਖੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'ਗਭਰੂ', ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਗਰਬ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੌਡੀ ਕੰਬਣ ਲਗਦੀ, "ਇਹਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸਿਰ। ਇਹਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਟਰਨਰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ 'ਗਰਭ-ਰੂਪ' ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਹੈ ਗਭਲੇ ਰੂਪ ਜਾਂ ਆਕਾਰ ਯਾਨੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਉਮਰ। ਕਈ ਭੜਏ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਗਭਰੂ ਉਹ ਜੋ ਗਰਭ ਕਰ ਸਕੇ। ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।"

ਫਿਰ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਬੋਲਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੇ, "ਲਓ ਜੀ, ਹੋਰ ਸੁਣੋ, ਆ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਤੁਹਫਾ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਪਟਿਆਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ 'ਗੁਜ਼' ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ 'ਦਰਜ਼ੀ ਦੀ ਤੀਵੀ'। ਸੁਖੀ ਬਾਹਰੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਹਿੰਦੀ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਗਲਤ ਨਕਲ। ਬਾਹਰੀ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, 'ਦਰਜ਼ੀ ਕੀ ਇਸਤਰੀ' ਯਾਨੀ ਕਪੜੇ ਪਰੈਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਲੋਹਾ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਤੀਵੀ।" ਸਾਰੇ ਖਿਤ ਖਿਤਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ। ਉਹ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਢਦੇ। ਇਸ ਨੀਰਸ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਸੁਗਲ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੀ ਗਲਤੀ ਵੀ ਫੜੀ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਂਦਾ; ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਬੜੇ ਧੁਰੰਧਰਾਂ ਦੀ ਲਾਹ-ਪਾਹ ਕਰ

ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਢੋਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਚਾਨਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਹੈ। ਤੇ ਇਹ ਚਾਨਣ ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਵੰਡਣ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਭਾਗ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਡਾ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਯਾਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਤੀ-ਸਤੀ-ਯੋਗੀ ਸਮਝ ਕੇ ਸਹਾਇਕ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲੈਕਸੀਕਲ ਅਸਿਟੈਂਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਜਦ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੈਕਸੀਕਲ ਅਸਿਟੈਂਟ ਬਣਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਈਰਖਾ ਦੇ ਸਾਡੇ 'ਚ ਬਲਿਆ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਲੈਬਰਟਰੀ ਅਸਿਟੈਂਟ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਝੋਪ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਰੁਹੜ ਮਾਰਨ ਲਈ ਜਰਾ ਔਖਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ, ਨਹੀਂ ਸੱਚ ਅਸਿਟੈਂਟ ਲੈਕਸਿਕੋਗ੍ਰਾਫਰ। ਉਸਦੀ ਸਾਡੀ ਈਰਖਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੀ; ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਅਸਿਟੈਂਟ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਹੁੰਦਾ!

ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਮੁਕਾਮ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਛੇ ਨੰਬਰ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਤਿਆਸਵੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਟੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਹੋਸਟਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਕ ਖੁੱਜੇ ਜਿਥੇ ਅੱਗੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਵੀਰਾਨੇ ਜਿਹੇ 'ਚ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਮੁਕਾਮ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਕ ਚੱਕਵਾਂ ਚੁਲ੍ਹੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ੋਭਾ ਇਸ ਦੇ ਮੁਰਦਾਘਾਟ ਲਾਗਿਓਂ ਜਨਮ ਕਾਲ ਵੇਲੇ ਹੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਗਰਾਜ ਵਾਲੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੋ ਨੰਬਰ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਜਮੀਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲ

‘ਤੇ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨਸੀਬ ਹੋ ਗਏ। ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣੇ ਸਬਜੈਕਟ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਮਰੇ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ। ਏਥੇ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖਚਾਖਚ ਤੁੜੇ ਪਏ ਸਨ ਸੱਤ ਬੰਦੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਦਰ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬੂਹੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਠ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਮੇਜ਼ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਪਰੇ ਨੂੰ ਖਿਸਕਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ। ਮਿਲਣ ਆਏ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਾਂ ਖੜੇ-ਖੜੇ ਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਕੈਨਟੀਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਜਿਥੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਕਮਰੇ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਚਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਡੋਰਮਿਟਰੀ ਸੀ ਜਿਥੇ ਸੱਤ ਜਣੇ ਸੱਤ ਕੁਰਸੀਆਂ, ਸੱਤ ਮੇਜ਼ ਡਾਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਬੇਅੰਤ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਦੱਬੇ ਖਿਲਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਬੰਦੇ ਲਈ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇਸ ਲੋਕ ਤੋਂ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਕੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਖੁਭੇ ਸੱਤੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਨੂੰ ਉਠੇ ਤੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਤੇ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਸੁਰਾਰਤ ਭਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮੇਜ਼ ਡਾਹੁਣ ਲਈ ਉਥੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਚੀ। ਜੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ

ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਹੀ ਨਾ ਲਗਦੀ। ਮੇਰੇ ਜਾਣੂਆਂ ਹਮਦਰਦਾਂ ਨੇ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਇਕ ਕੁਰਸੀ ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਅੱਗੇ ਹੀ ਡਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਚਪੜਾਸੀ ਤੋਂ ਚਾਹ ਮੰਗਵਾਈ ਗਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕਾਰਡ ਫੜਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬੌਸ ਜਿਹੇ ਲਗਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਮੁਖੀ ਸਨ, ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸਾਡੇ ਬੌਸ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬੌਸ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਸਨ ਤੇ ਯੂਗੰਡਾ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਯੂਗੰਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਭੁੱਖ ਐਨੀ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਇਹ ਸੁਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਚਾਘਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਧੜੀ-ਧੜੀ ਦੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਕਢਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਟਕਰਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤਾਈਂ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੰਗਾਰਾ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਮਨ ਵਰਚਦਾ-ਵਰਚਦਾ ਹੋਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਘਰ 'ਚ ਵਿਹਲਾ ਟਾਈਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬੌਸ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦਾ ਕੱਲਾ-ਕੱਲਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਵਲ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਰੈਕਟਾਂ 'ਚ ਦਿੱਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਉਤਪਤੀ ਦੇ ਨੋਟਸ ਲੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੇ ਮਾਹਿਰ ਹੋ ਗਏ।

1971 ਵਿਚ ਜਦ ਇਦੀ ਅਮੀਨ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯੂਗੰਡਾ ਤੋਂ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ। ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਸੈਟਲ ਕਰਕੇ ਆਪ ਘਰ ਵਾਲੀ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਆ ਵਸੇ। ਐਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਭਾਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਗਿਆਨ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਇਤਿਹਾਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰੁਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਉਹ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਅੱਖਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੱਗੇ ਅੱਖਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਚੋਣ ਤੇ ਅਰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਤੋਂ ਲੈਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਕੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਅਰਥ ਵਾਚ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਿਮਾਗ ਲੜਾ ਕੇ ਢੁਕਵੇਂ ਅਰਥ ਲਿਖਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕਾਰਡ ਚੈਕ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਾਸ-ਚੈਕਿੰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅੱਖਰ 'ਟੀ' ਆਇਆ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹਿ ਗਏ ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਲਦੇ-ਮਿਲਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਹੀ ਲਾ ਦੇਵੇ। ਮਸਲਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ 'ਸਪੁਨ' ਦਾ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਲਈ ਤਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ: ਚਮਚਾ, ਚਮਚੀ, ਚਮਚ,

ਕੜਕੀ, ਕੜਕਾ, ਕੜਕ, ਪਲੀ, ਪਲਾ, ਡੋਈ..., ਬੱਸ ਚਮਚਾ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਕਿੱਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੱਢ ਸੁਣੇ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ 'ਚ ਸ਼ਬਦ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੱਢਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇਵੋ, ਦੂਰ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਛਿਛਾ ਜਿਹਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਸਾਡੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਰਚੇ ਛਿੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ: ਇਹ ਖਲੀਫੇ ਜਿਹੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚਾਹਾਂ ਪੀਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਨਿਕਾਰੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਏਨਾ ਲਾਣਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਬਬੇਰੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇਖੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾ ਵੀ ਘਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਨੁਕਸਾਨ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਵੱਜਦੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਅਕਸਰ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਢੁਕਵੇਂ ਫੋਰਮਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਗਿਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਡੰਡਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੰਮ ਛੇਤੀ ਨਿਬੜੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੈ। ਆਹ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਰਡ ਚੈਕ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮਗਜ਼ ਖਪਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਘਟੋ ਘਟੋ ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਸ਼ਬਦ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿਬੜਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬੁਕਲ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ: ਜੇ ਸਾਡੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਸ਼ਬਦ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਵਕਤ ਲੱਗੇਗਾ? ਖੈਰ ਕੌਣ ਆਖੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇੰਜ ਨਹੀਂ, ਇੰਜ ਕਰ।

ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹੋਰ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਦਿਖਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਡੇ ਨਿਖੱਟੁ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾਉਣੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ। ਦਰਅਸਲ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖਾਖੀਆਂ-ਪੀੜੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਬੜੇ ਡਰਾਮੇਬਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਥੋੜੇ ਨੂੰ ਮਟਕਾਉਣਾ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੋ ਰਿਕਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਕੋਰੇ ਕਾਰਡ ਰੱਖ ਕੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਦੋ ਚਪੜਾਸੀ ਡਿਗ ਰਹੇ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਿਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਧਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮਦੇ ਪ੍ਰਫੈਸਰ ਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਡੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਵੀ.ਸੀ. ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਾਖਿਆਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਹੀ ਸੀ, ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਮਿਲੀ, ਸਾਨੂੰ ਪੱਤਰਵਿਹਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਚ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ: ਮਨ 'ਚ ਬੋਈਮਾਨੀ ਤੇ ਲਾਲਚ ਆਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਖਾਲੀ ਪਏ ਕਮਰੇ ਵੀ ਧੌਕੇ ਨਾਲ ਮੱਲ ਸਕਦੇ ਸਾਂ।

ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਰੇਹੜੀਆਂ, ਰਿਕਸ਼ਿਆਂ, ਸਕੂਟਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਅਸਬਾਬ ਢੋਈ ਇਕ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁਕਾਮ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਰਹੇ ਸਾਂ।

ਰੰਗ-ਬੇਰੰਗ

ਘਰ ਤੋਂ ਹੋਸਟਲ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਫਾਰਮ ਵੀ ਦਾਖ਼ਲਾ ਫਾਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸਟਲ ਸੀਟ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਲੇਟ ਮਿਲੀ। ਉੱਜ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਡੋਰਮਿਟਰੀ (ਚਾਰ ਬੈਡ ਦਾ ਕਮਰਾ) ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਲੇਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਅਤੇ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਦੀਆਂ ਲੇਟ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਟੇਬਲ-ਟੈਨਸ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਕਮਰਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਛੇ ਲੜਕੀਆਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਲਾਣਿਆ ਤੋਂ ਸੁਖਦੇਵ ਢਿੱਲੋਂ, ਗੁਜਰਵਾਲ ਦੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਫਿਲੌਰ ਦੀ ਸਤਪਾਲ ਅਤੇ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਹੋਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਨਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਬੜਾ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗਿਆ। ਛੱਤ ਵਾਲੇ ਛੇ ਪੱਖਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੁੰਝ ਅਤੇ ਛੇ ਕੁਤੀਆਂ ਦਾ ਰੌਲਾ ਤੋਬਾ! ਤੋਬਾ! ਦਿਨ ਤਾਂ ਕਾਲਜ ਜਾਂਦਿਆਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦੀ। ਪਿੰਡ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਸੌਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਈ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਬੰਦ ਕਮਰੇ। ਉੱਜ ਵੀ ਕਿਥੇ ਹੋਸਟਲ ਦੀ ਰੁਤੀਨ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ? ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼-ਗਵਾਰ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਮਰਾਲੇ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਖਤ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਰੋਟੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਠੰਢੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਡੀਕ ਕਰਕੇ ਆਇਆਂ ਤਾਂ ਲਾਹੁਣੀ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਬਹੁਤ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਸਵੇਰੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਨੇ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਬੈਠਣਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਤੀਜੇ ਹਰਦੇਵ ਨੇ ਆਪ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੱਸਣ ਵਾਲੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਛੱਡਣੀ ਕਿ ਹੱਸ ਹੱਸ ਔਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਆ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਸੰਘੋਂ ਬੁਰਕੀ ਲੰਘਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਭਾਬੀ ਨੇ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਇਕ ਭਾਬੀ ਨੇ ਵਰਤਾਉਣਾ। ਨਾਲੇ ਗਰਮ ਗਰਮ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਨ ਭਰ ਦੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਹੱਸਣਾ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਬਾਹਰ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੈਠਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪਿਆ। ਬੱਸ ਮੇਰਾ ਇਕ ਭਤੀਜਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਤਾਏ ਦੇ ਪੋਤਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਵਿਚ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਿੱਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਲਕੱਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਜੋਗਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਦੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਬਸ ਏਦਾਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਬਾਹਰ ਹੀ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰ ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਘਰ ਆ ਕੇ ਸਾਂਝਾ ਕਰੋ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਕੋਬਾਜ਼ੀ ਕਈ ਕੁਝ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜੀਅ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੁਕਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗਲਤਫਹਿਮੀਆਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੋਹ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਮੋਟਰ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਗੇੜਾ ਮਾਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਮੱਕਈ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਮੋਟਰ ਤੇ ਛੱਲੀਆਂ ਭੁੰਨ ਕੇ ਖਾਣੀਆਂ, ਸਿਆਲ ਵਿਚ ਗੰਠੇ ਚੁਪੜੇ ਅਤੇ ਘੁਲਾਤੀ ਤੇ ਗਰਮ ਗਰਮ ਗੁੜ ਖਾਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਰਸੀਮ ਅਤੇ ਲੁਸਣ ਦੇ ਖੇਤ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰਦਿਆਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜਲੌਆ ਸੀ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਰਸਮੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਕਾਫੀ ਭੈ-ਭੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਨ। ਪੇਂਡੂ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ

ਕੁਤੀਆਂ ਉਹ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਫੌਜ, ਏਅਰ ਫੌਰਸ, ਨੇਵੀ, ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਅਫਸਰ ਸਨ। ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਹਰ ਕਲਾਸ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਲਾਸਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੀ.ਏ. ਸੈਕਿੰਡ ਅਤੇ ਬੀ.ਏ. ਫਾਈਨਲ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਝਾਕਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਡੋਰਮਿਟਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਕਿਊਬੀਕਲ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਕਿਊਬੀਕਲ ਵਿਚ ਬੀ.ਏ. ਫਾਈਨਲ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਜਲਖਾਨਾ ਅਤੇ ਟਾਇਲਟਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਡਾ ਕਮਰਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਜਲਖਾਨੇ ਵਰਤਣੇ ਪੈਂਦੇ। ਜਿੱਥੇ ਭੀਤ ਹੋਵੇਗੀ ਉਥੇ ਬੋਤੂ ਬਹੁਤ ਗੰਦ ਤਾਂ ਪਵੇਗਾ ਹੀ। ਨਾਲ ਦੀ ਡੋਰਮਿਟਰੀ ਵਿਚ ਬੀ.ਏ. ਸੈਕਿੰਡ ਈਅਰ ਦੀ ਸੁਖਵੰਤ ਦਿਉਲ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਮਿਲਵੰਤ ਸਾਡੀ ਜਮਾਤਣ ਸੀ। ਸੁਖਵੰਤ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੀ ਖਿਡਾਰਨ ਸੀ। ਜੇ ਗੁਜਲਖਾਨਾ ਬੋਤੂ ਜਿਹਾ ਵੀ ਗੰਦਾ ਹੋਣਾ (ਗੋਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਦਾ ਹੋਸਟਲ ਬਹੁਤ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਸੀ) ਤਾਂ ਸੁਖਵੰਤ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਤੇ ਡੂੰ ਡੂੰ ਕਰਦੀ ਨੇ ਚੜ੍ਹ ਆਉਣਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੁਜਲਖਾਨੇ ਵਲ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਔਖਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ। ਛੋਟੀ ਮਿਲਵੰਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿੱਠੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਅਤੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਸੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਉਲਟ। ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਜੀਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸੁਖਵੰਤ ਦਿਉਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਵਤੀਰਾ ਬਦਲੇ। ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲੇਟ ਸੀਟ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਰੈਗਿੰਗ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀ.ਏ. ਫਸਟ ਈਅਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਕ ਲੜਕੀ ਕੁਲਵੰਤ ਫੀਨਾ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਕਰਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਤੇ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਆਈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕੁਤੀਆਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਬੂਟ-ਪਾਲਿਸ਼ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਚਾਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਰੈਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਚਿਹਰਾ ਸੁੱਜ ਗਿਆ।

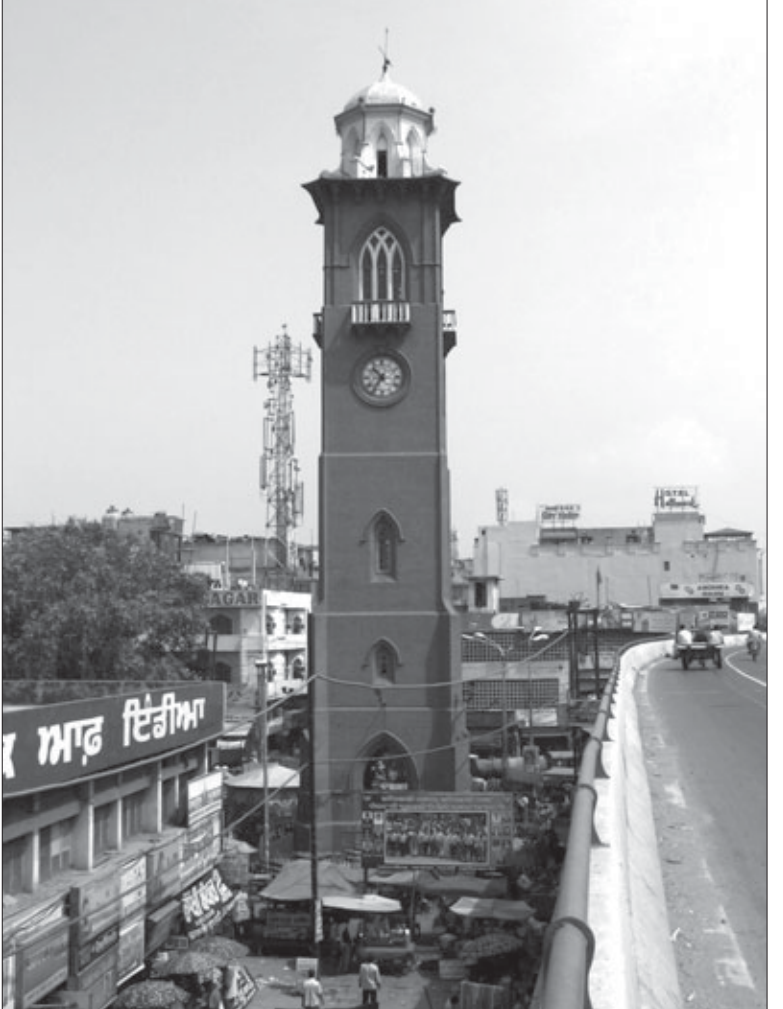
ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਫਟਾ ਫਟਾ ਨਹਾ-ਧੋ ਕੇ ਨੀਚੇ ਉਤਰਨਾ ਅਤੇ ਡਾਈਨਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਚੁੱਕਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸ ਵਲ ਦੌੜਨਾ। ਦੁਪਹਿਰੇ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਜੇ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਣੀ ਤੇ ਲੰਚ ਕਰਨ ਆਉਣਾ ਅੱਗੋਂ ਬਾਲੀਆਂ ਚੁੱਕੀ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਲੱਗੀ ਹੋਣੀ। ਫਿਰ ਖੁਸ਼ ਯਾਦ ਆਉਣਾ ਕਿ ਘਰ ਰੋਟੀ ਲਈ ਘਰਦਿਆਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਰੋਅਬ ਪਾਈਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਚਾਹ ਚਾਰ ਵਜੇ ਵਰਤਦੀ ਸੀ। ਕੁਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਕੱਚ ਦੇ ਗਿਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਚਾਹ ਪੁਆ ਕੇ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਬਣੀਆਂ ਵਰਾਂਡੇ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠੀਆਂ ਚਾਹ ਪੀਂਦੀਆਂ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਥੇ ਬਣੇ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵਜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਦੀ। ਹੋਸਟਲ ਵਾਰਡਨ ਮਿਸ ਰੰਪਾਵਾ (ਸਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀ ਮਿਸਜ਼ ਗਰੇਵਾਲ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਿਸ ਬੁੱਧੀ ਰਾਜਾ, ਮਿਸ ਮਾਇਰ, ਮਿਸ ਮਦਾਨ ਅਤੇ ਇਕ-ਦੋ ਹੋਰ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਾਰੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਬੈਠ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਖੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕਮਨ-ਰੂਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਰੀ-ਨੁਮਾ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਫਰਸ਼ ਵਿਛੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਬੈਠਦੀਆਂ। ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਸਟਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਮਿਸ ਬੁੱਧੀਰਾਜਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਮਰ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਲੈਕਚਰਰ ਸੀ, ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਜਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਵਰਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀ, ‘‘ਗਰਲਜ਼! ਹਰੀ

ਆਪ, ਪੁੱਟ ਆਫ ਦ ਲਾਈਟਸ ਐਂਡ ਕਮ ਟੂ ਮੀ’। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਦੇ ਸ਼ਾਰਰਤੀ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਚੁਟਕਲੇ ਘੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਜ਼ਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬੱਤੀ ਜਗਦੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਾਹ ਵੀ ਕੱਢ ਜਾਵੇ। ਮਿਸ ਮਾਇਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਲੜਕੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹਾਲ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੜਾ ਘੱਟ ਬੋਲਦੀ ਸੀ, ਬੱਸ ਮੁਸਕਰਾ ਦਿੰਦੀ। ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਟੇਬਲ ਫਿਕਸ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਥੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ? ਕੁਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਏ ਹੁੰਦੇ। ਬੱਸ ਜਿਸ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਮੀਟ-ਚਾਵਲ ਬਣਦੇ ਉਸ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਆਹਾਰੀ ਲੜਕੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਖਾਣਾ ਡੋਰਮਿਟਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਟੇਬਲਾਂ ਤੇ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਫਲਕੇ ਮੈਸ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੇਬਲ-ਮੈਨਰਜ਼ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਹਰ ਸਾਲ ਦਾ ਦੀਵਾਲੀ ਡਿਨਰ ਅਤੇ ਬੀ.ਏ. ਫਾਈਨਲ ਦੀਆਂ ਹੋਸਟਲਰ ਕੁਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਦਾਇਗੀ ਡਿਨਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਦੀਵਾਲੀ ਡਿਨਰ ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਇਕ ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੀਵਾਲੀ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਭ ਲੜਕੀਆਂ ਘਰ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਡਿਨਰ 'ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਧਿਆਪਨ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ

ਪੱਛ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਨਾਲ ਲੋਕੀ ‘‘ਚਿਤੀਆ ਕਾ ਘੌਸਲਾ’’ ਬੋਲਦੇ। ਸੁਆਇਦ ਕੁਤੀਆਂ ਦੇ ਏਦਾਂ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਮਿਸ ਨਾਹਨ ਨੂੰ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇ।

ਡਿਨਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਰੋਜ਼ 8 ਤੋਂ 10 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸਟੱਡੀ ਪੀਰੀਅਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ। ਵਾਰਡਨ ਜਾਂ ਡਿਊਟੀ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਰੇ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਸੌਂ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਢੇ ਦਸ ਵਜੇ ਤੱਕ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੱਤੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀ ਤੇ ਸੌਂ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਬੁੱਧਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਦੀ ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਿਨ ‘‘ਵਿਜ਼ਟਰਜ਼ ਡੇ’’ ਅਤੇ ‘‘ਸਪਾਇੰਗ ਡੇ’’ ਸਨ। ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਡਿਸਿਪਲਿਨ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕੁਤੀ ਕਾਲਜ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮਹਿਮਾਨ ਮਿਲਣ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਛੇ ਵਜੇ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੀ ਹਰ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸਪਾਇੰਗ ਲੀਵ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵਾਰਡਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਟੀਚਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਪਿਕਚਰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸੈਸਨ ਦੇ

ਘੰਟਾ ਘਰ ਲੁਧਿਆਣਾ

ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਟੇਬਲ ਤੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦੇ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਸ ਨਾਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਦੀ ਕਲਾਸ ਵੀ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਬੈਠੇ। ਮਿਸ ਨਾਹਨ ਬਹੁਤ ਜਹੀਨ ਤੇ ਸਲੀਕੇ ਵਾਲੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਵੇਲੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਟਾਈਲ ਵਿਚ ਵਾਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਜਾਵਟ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਪੱਯਾਮੀ-ਸੂਟਾਂ ਦਾ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੰਗ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਦੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਫੈਸ਼ਨਦਾਰ ਕੁਤੀਆਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਸਟਲ ਦਾਖਲੇ ਵੇਲੇ ਹਰ ਲੜਕੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ‘‘ਮਹਿਮਾਨ ਲਿਸਟ’’ ਭਰ ਕੇ ਦਿੰਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੌਣ, ਕਿਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੋਸਟਲ ਜਾਬਤੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਥੇ ਦੋ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੀ। ਕਾਲਜ ਸਮੇਂ ਭਾਵ ਸਵੇਰੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਮਹਿਮਾਨ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਕਾਲਜ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਖਰਚਾ ਦੇਣ ਆ ਗਏ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ

ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚਪਤਾਸੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਨਾਂ, ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਰਡਨ ਕੋਲ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਵਾਰਡਨ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ‘‘ਉਸ ਕੋ ਬੋਲ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਲੈ ਪਰ ਬਾਤ ਨਾ ਕਰੇ।’’ ਉਹ ਵਾਰਡਨ ਕੋਲੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ, ‘‘ਆਪ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਏ ਹੈ ਫੀਸ ਦੇਨੇ। ਆਪ ਉਨ ਸੇ ਪੈਸਾ ਪਕੜ ਲੇ ਪਰ ਬਾਤ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।’’ ਮੈਂ ਮਹਿਮਾਨ ਘਰ ਵਿਚ ਬਾਪੂ ਜੀ ਕੋਲ ਗਈ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਤਕ ਚਪਤਾਸੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ‘‘ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ’’ ਬੁਲਾਈ, ਪੈਸੇ ਫੜ੍ਹ ਅਤੇ ਆ ਗਈ। ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕੀ। ਚਪਤਾਸੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਬੇ ਜੀ ਯੂ.ਪੀ. ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭਾਬੀ ਕੋਲ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲਾ ਕੇ ਆਏ। ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਿਚੋਂ ਲਗਦੀ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਭਰਜਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲਾਗੇ ਕਿਤੇ ਅਫਸੋਸ ਲਈ ਆਉਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਈਆਂ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਦੋ ਕੁ ਵਜੇ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ। ਚਪਤਾਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ‘‘ਆਪ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ, ਅਭੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁਆ।’’ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਜਮਾਤਣ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਿਮਾਨ ਘਰ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਰਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ‘ਘੰਟਾ ਘਰ’ ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਸਪਾਇੰਗ ਲੀਵ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਾਂ। ਉਹ ਘੰਟਾ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੌਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪੁਕਾਸ ਹੋਟਲ ਤੋਂ, ਜਿਥੇ ਸਭ ਕੁਤੀਆਂ ਟਿੱਕੀਆਂ ਜਾਂ ਸਮੇਸੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਮੈਂਗੋ ਸ਼ੇਕ ਪੀਣ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਵੀ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ।

ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਨਿਚਰ-ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਲ ਗਾਰਡੀਅਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਛੁੱਟੀ ਵਿਚ ਪਤਾ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕਲ ਗਾਰਡੀਅਨ ਦਾ ਹੀ ਲੜਕੀਆਂ ਭਰਦੀਆਂ ਪਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਭ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਮਿਲਣ। ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵ ਕਾਲਜ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਵਾਰਡਨ ਕੋਲ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਲੇਟ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਇਕ ਸਪਾਇੰਗ ਜਾਂ ਲੋਕਲ ਲੀਵ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਘਰ ਭਾਵ ‘‘ਆਉਟ ਆਫ ਸਟੇਸ਼ਨ’’ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਦੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦੂਰ, ਬੋਤੂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਪਿੰਡ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹੋਸਟਲ ਰਹਿ ਕੇ ਇਕੋ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਾਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਝੋਲੇ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਹੈਂਡਲ ਨਾਲ ਲਟਕਾ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਏਨੀ ਦੂਰ ਜਾਣਾ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕੋਟਲੇ ਸੜਕ ਤੱਕ ਦਾ ਰਾਹ ਉਦੋਂ ਕੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ (ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਪੱਕੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ)। ਉਪਰੋਂ ਗੱਡਿਆਂ, ਰੇਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਪਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮਸਾਂ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਸਾਈਕਲ ਘਸੀਟਦੇ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ। ਚਾਰ ਫਰਲਾਂਗ ਦਾ ਰਸਤਾ ਚਾਰ ਮੀਲ ਬਰਾਬਰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜੇ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉਸ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦਾ ਨਣਦੇਈਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ‘‘ਘਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹੀਵਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।’’ ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਵੀ ਸੁਆਇਦ ਦਾਦੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੁਰਾਰਤ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਘੋੜੀ ਦੀ ਕਾਠੀ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਤੀਆਂ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਕੁਤੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਮਖੌਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਸਾਲਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਬਾਂਹ ਖੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਲਾਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਹੋਰ ਵਡੇਰਾ ਹੋਵੇ

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡਨ ਸਟਾਰ, ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ ਤੇ ਪੰਮੀ ਬਾਈ ਵਰਗੇ ਫ਼ਨਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਤੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਵਰਗੇ ਅਸਲੋਂ ਨਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰ ‘ਪਾਣੀ ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹਿਰੀ ਹੋ ਗਿਆ’ ਨਗਮੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਵੀ ਛੇੜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ‘ਤੇ ‘ਗੁਰਮੀਤ’ ਵਰਗਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਗੈਰੀ’ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ*

ਲੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੈਣਾਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਸਾਬ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਦੇਣ ਲੱਖ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਹਿਦ ਗੜ੍ਹਚ ਇਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਸ਼ਬਦ ‘ਚੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ

ਅੱਖਰ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਮਹਿਕਾਂ ਵੰਡਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੂਹ ਸ਼ਰਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੰਗ ਵਟਾਉਂਦੀ ਬੌਧਿਕਤਾ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਮਾਥਿਓਂ ਮਿਠੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਗੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਕੁਸੈਲੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਪਰਾਈਆਂ ਲੜ ਲੱਗਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਇਵੇਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਹੋਰਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਮਤਾ ਦਾ ਨਿੱਘ ਲੱਭਣਾ।

ਕਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਫ਼ਲਾਣੇ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਹਿਰ, ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਸਕੂਲਾਂ ‘ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ‘ਚ ਹੌਲ ਜਿਹਾ ਪੈਂਦਾ। ਖਿਅਾਲ ਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਵਸ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ? ਸੋਚੀਦੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜੁਬਾਨ ‘ਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ, ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਨਮੋਲ ਕਿਰਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕਰਨਾ ਕਿੱਧਰ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਹੈ।

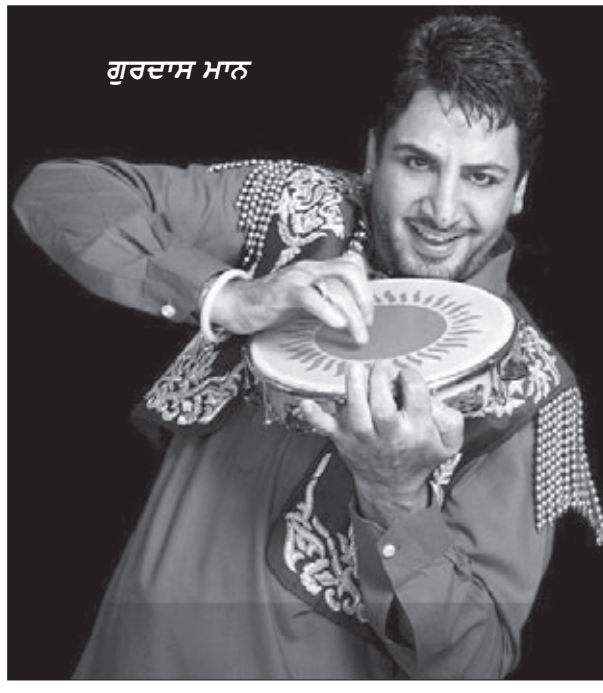
ਜਿਹੜੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ‘ਚ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਏ। ਕਿੰਨਾ ਖੂਬ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ: ਸਭ ਤੋਂ ਮਿਠੀ ਬੋਲੀ ਪਿਆਰੇ ਵਤਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਮੁੱਖ ‘ਚੋਂ ਲਪਟਾਂ ਮਾਰਨ ਜੈਸੇ ਅਤਰ ਗੁਲਾਬ ਦੀ। ਹੋਰ ਸਤਾਉਣ ਜੁਬਾਨਾਂ ਅੱਖ ‘ਚੋਂ ਜਲ ਭਰ ਡੋਲੀਦਾ, ਕਰਦੇ ਨਾ ਹਮਦਰਦੇ ਦਰਦ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ।

ਬਲਰਾਜ

ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦੁੱਖ ਰਿਹਾ ਕਿ ਹੋਰ ਜੁਬਾਨਾਂ ਦਾ ਸਤਾਉਣਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ? ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਖ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਲਾਵਾਨ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਦੌੜ ‘ਚ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਪਛਾਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੱਠ ਫ਼ੀਸਦੀ ਕੈਸਿਟਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਕੈਸਿਟ ਦੇ ਰੈਪਰ ਤੱਕ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾਵਾਨ ਲੋਕ ਭੁੱਲਿਆਂ-ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਜ਼ਰੀਏ ਘਰ ਪਰਤਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ, ਪਰ ਹੋ ਉਲਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ‘ਤੇ ਇਕਦਮ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਬੋਲੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਜਾਦੂਈ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੀਤ ‘ਪੰਜਾਬੀਏ ਜੁਬਾਨੇ ਨੀਂ ਰਕਾਨੇ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਏ’ ਨੂੰ ਕੌਣ ਭੁਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਸ ਗੀਤ ਜ਼ਰੀਏ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ ਭਰਿਆ ਗਿਆ। ਕਿਸ ਕਦਰ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਗੀਤ।

ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ

ਹੰਸ ਰਾਜ ਹੰਸ ਹੁਰਾਂ ਵੀ ਜਿੰਨੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੇਤੇ ‘ਚੋਂ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਵਾਰਿਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਰਦ ਪਰੁੰਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੀਤਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਕਮਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਮੇਰਾ ਏ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਮੇਰਾ ਏ’ ਵਰਗਾ ਮਨ ਹਲੂਣਵਾਂ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ-ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ਮੋਹ ਦੀ ਪੀੜੀ ਸਾਂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਾਰਿਸ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸਾ’ ਸਿਰਲੇਖ ਤਹਿਤ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ‘ਲਾਈਵ’ ਉਦਮ ਵਿਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੀਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜੇ ਮਨਮੋਹਨ ਵਾਰਿਸ ਨੇ ਜੋ ‘ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਓ ਪੰਜਾਬ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ’ ਵਰਗਾ ਸਾਹਕਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਕਮਲ ਹੀਰ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਸ਼ੋਅ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋ ‘ਉਹ ਕਾਹਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਹਨੂੰ ਆਵੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾ’ ਗਾ ਕੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਪੋਚ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਜ਼ਾ ਤਰੀਨ ਹੀਲੇ ‘ਬਲਰਾਜ ਲਾਈਵ’ ਵਿਚ ‘ਕਿਉਂ ਦੇਸੀ ਸਮਝਣ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ’ ਗੀਤ ਜ਼ਰੀਏ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ‘ਤੇ ਕਈ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਏ, ਉਥੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਸਿਰਫ਼ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਗੰਢਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰਨੀ ਬਿਲਕੁਲ ਇਵੇਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੁਜਿਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਦੀ ਕਮਅਕਲੀ ਕਰਨਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਨਾ ਜਿੱਥੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ ਭਟਕਣ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅੱਜ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਤਾਂ 2050 ਤੱਕ ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਕੱਖੋਂ ਹੋਲੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਮੋਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਰਲਾ-ਟਾਂਵਾਂ ਹੀ ਦਿਸੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਲਵਾਂਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ‘ਚ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਲੋੜ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਫ਼ਖ਼ਰ ਹੋਵੇ, ਡੰਡੇ ਡਰੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ

ਕਮਲ ਹੀਰ ਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਵਾਰਿਸ

ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸਾਹਾਂ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀਏ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ‘ਚੋਂ ਆ ਕੇ ਕੌਣ ਇਸ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਕਰੇਗਾ? ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ,

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅੱਗੇ ਖੜੀਆਂ ਭਵਿੱਖੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। *ਫੋਨ:91-98141-78883

ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ

ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਤੇ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਆਏ। ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਡਾਹਢਾ ਫੈਨ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਾਏ ਗੀਤ ਜੁਬਾਨੀ ਰਟੀ ਫਿਰਦਾ। ਜੰਮਪਲ ਭਾਵੇਂ ਉਧਰ ਦਾ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕਲਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਏਧਰਲੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਡੂੰਘੀ ਸੂਝ ਰੱਖਦਾ। ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਾਂ। ਇਸੇ ਸਬੱਬ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਇੱਟਾਂ-ਵੱਟੇ ਖਿੱਲਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਿਸਤਰੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਜ਼ ਕੁਰਸੀਆਂ ਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਪਏ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਡ ਕੇ ਪਰ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਬਨਾਉਟੀ ਮੁਸਕਾਨ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਫ਼ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਤਲੇ ਮਨੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੋਲਦੀ ਕਿਤੇ ਸੀ, ਸੁਰਤੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸੀ। ਗੱਲ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਆਖ ਰਹੀ ਸੀ, ‘ਸੋਰੀ...ਮੈਂ... ਸੋਰੀ... ਆਹ ਮਿਸਤਰੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਆ ਨਾ... ਨਿੱਕਾ-ਨਿੱਕਾ ਕੰਮ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹੈ... ਖਿਲਾਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ

ਦਿਲ ਬੇਕਦਰਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਕਦਰ ਗੁਆ ਬੈਠੇ...

ਹੈ...ਨਿੱਕ-ਸੁੱਕ ਜਿਊ ਆਹਿ ਦੇਖੋ...।’ ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਛਪੀ ਫੋਟੋ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ‘ਸਦੀਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁੜੀ ਗਈ ਸੀ ਕੈਨੇਡਾ... ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ ਇਕ ਗੀਤ ਜ਼ਰੂਰ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਗਾਵੇ...ਮਜ਼ਬੂਰੀਵਸ ਗਾਣਾ ਪਿਆ... ਜਦ ਅੰਦਰੋਂ ਦਿਲ ਈ ਨਾ ਮੰਨੇ... ਕਾਹਦਾ ਗਾਉਣਾ ਹੋਇਆ...ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿ ਪਾ ਕੀਤੀ...ਹੁਣ ਰਿਆਜ਼ ਕਰਦੀ ਆਂ...ਆਵਾਜ਼ ਠੀਕ...ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮਿਲਦੇ ਨੇ... ਆਹ ਨਿੱਕ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਦੀਦੀ ਐਤਰਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋਂ ਬਾਗਰ ਸੋਆਂ ‘ਤੇ... ਮਾਣਕ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ

ਸੀ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ... ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਐਲਬਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਚਲੋ ਮਾਤਾ ਵਕਤ ਵੀ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਰੋਣਾ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਕਾਹਨੂੰ ਖਰਾਬ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਮਾਂ ਤੇ ਭਰਾ ਜਦ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਵਿਚ...।

ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਸਦੀਕ ਨੇ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਇਕੱਠੇ ਗਾਏ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਸਦੀਕ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਦੀਕ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਜਨ ਗਾਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਰਸਲ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਲ ਜਾਣ ਲਈ

ਬੱਸ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਭੀੜ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਸਦੀਕ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਗਿਆਨੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਖਲੋਤੇ ਸਨ, ਸਦੀਕ ਨੇ ਸੀਟ ਛੱਡਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ‘ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਲੜਕੀ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਹੈ...ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਗੁੱਪ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਦੀਕ ਨੂੰ ਘਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ‘ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਵੇ।’ ਸਦੀਕ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ। ਉਦੋਂ ਕੁ ਜਿਹੇ ਸਦੀਕ ਰਾਜਨ ਨਾਲੋਂ ਗਾਉਣੋਂ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਸਦੀਕ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੋਗਾਣਾ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਮਰਾਤਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ‘ਆਪੇ ਭੌਰ ਨੇ ਬੱਪੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ, ਆਪੇ ਦਾਲ ਬਣਾਈ ਨੀਂ... ਢਲ ਗਏ ਪਰਛਾਵੇਂ, ਕਿਹੜਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ‘ਚੋਂ ਆਈ ਨੀ...’ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਆਵਾਜ਼ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਤੇਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਭਰਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਦੀਕ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹਾਂਗੇ...। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਦੀਦੀ, ਖੋਡਾ ਗਾਇਆ ਉਹ ਦੋਗਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਟੁੰਬਦਾ ਐ, ‘ਦਿਲ ਬੇਕਦਰਾਂ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਕਦਰ ਗੁਆ ਬੈਠੋ...।’ ਮੇਰੇ ਵਲ ਉਹ ਹਸਰਤ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਲਗੀ।

ਫ਼ਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀ ਜਗ੍ਹਾ-ਅਨੁਸ਼ਕਾ

ਯਸ਼ਰਾਜ ਫ਼ਿਲਮਜ਼ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬਣੀ ਫ਼ਿਲਮ 'ਰਬ ਨੇ ਬਨਾ ਦੀ ਜੋੜੀ' ਤੋਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਆਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮਿਲਣ-ਗਿਲਣ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫ਼ਿਲਮ 'ਬਦਮਾਸ਼ ਕੰਪਨੀ' 'ਚ ਵੀ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਨੇ ਦਮਦਮਾਰ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਪੇਸ਼ ਹਨ ਉਸ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਸ਼:

*** ਫਿਲਮ 'ਰਬ ਨੇ ਬਨਾ ਦੀ ਜੋੜੀ' ਤੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਿਛੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਮਿਲੋ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ?**

-ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਮੀਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪਲਾਨਿੰਗ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫ਼ਿਲਮ ਦੇ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਫ਼ਿਲਮ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਖੁਦ ਵੀ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਦੇਖ ਲੈਣ, ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਰਥ ਅਤੇ ਗਹਿਰਾਈ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕੁ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇੰਜ ਲੱਗੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਲਈ ਇੰਜ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਸੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ 'ਚ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਅਗਲੀ ਫ਼ਿਲਮ ਆਏਗੀ, ਫਿਰ ਬੋਲਾਂਗੀ।

*** ਅੱਛਾ, ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਫ਼ਿਲਮੀ ਫੰਕਸ਼ਨ 'ਚ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਰਨ?**

-ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਇਸਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਆਈ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਆਰਮੀ 'ਚ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫ਼ਿਲਮ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਇਸ ਇੰਡਸਟਰੀ 'ਚ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਦੋਸਤੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਕੁ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਚਰਚਾ 'ਚ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ।

*** ਗੈਰ-ਫ਼ਿਲਮੀ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ 'ਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਫ਼ਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ 'ਚ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇੰਜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?**

-ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਆਈ ਹਾਂ, ਦੋਸਤ ਬਣਾਉਣ ਨਹੀਂ, ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਭੀੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫ਼ਿਲਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਅਤੇ ਆਦਿਤਿਯ ਚੋਪੜਾ ਵਰਗੇ ਬੇਹੱਦ ਜੀਨੀਅਸ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਹਿਦ ਕਪੂਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਹਨ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਚਾਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਾਂ। ਅਸਿਨ, ਸੋਨਮ ਕਪੂਰ, ਰਾਣੀ ਮੁਖਰਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਮਿਲੀ, ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੁਕੋਣ ਤਾਂ ਖੇਰ ਬੰਗਲੋਰ 'ਚ ਮੇਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ 'ਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

*** ਯਸ਼ਰਾਜ ਫ਼ਿਲਮਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ**

ਤਿੰਨ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦਾ ਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਸਮਝੀ ਨਹੀਂ?

-ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਤ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਕਰਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇੰਨੀ ਨਾਸਮਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਬੋਲੇ-ਸਮਝੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਕੁਰਾੜੀ ਮਾਰ ਦਿਆਂ।

*** ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?**

-ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਮੇਜ 'ਚ ਕੈਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਰ ਉਹ ਰੋਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕੇ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਏ ਕਿ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਂ।

*** ਫ਼ਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਵਤੀਰੇ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ?**

-ਸੱਚ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ 'ਚ ਆਉਣੋਂ ਇੱਜ਼ਕਦੀ ਸਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਦਿਤਿਯ ਚੋਪੜਾ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਟਾਈਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਰਵੱਈਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਇਆ, ਉਸੇ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਇਥੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਭੁੱਖੇ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੇ ਜ਼ਰੀਏ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਫ਼ਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਇਕ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਹਰਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਉਸਨੂੰ ਇੰਝ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦਿਓ।

-ਡਾ. ਗਿਰਧਰ ਸ਼ਰਮਾ

ਸੈਫ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ - ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ

ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਤੇ ਸੈਫ ਅਲੀ ਖਾਨ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਕਰੀਨਾ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਗੱਲਬਾਤ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੈਫ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਭਾਵ ਸਾਹਿਦ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣਿਆਂ ਵੀ ਕਰੀਨਾ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸੈਫ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਕਰੀਨਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕਪੂਰ ਨਾਲ ਸੈਫ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਜਦੋਂ 'ਹਮ ਸਾਥ ਸਾਥ ਹੈ' 'ਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੈਫ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰੀਨਾ ਸਿਰਫ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪਰੰਪਰਾ' ਫ਼ਿਲਮ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੈਫ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫ਼ਿਲਮ 'ਯੇ ਦਿਲ ਲਗੀ' ਦਾ ਹਿੱਟ ਗੀਤ 'ਓਲੋ ਓਲੋ' ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਕਰੀਨਾ ਨੂੰ ਸੈਫ 'ਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਈਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਰੀਨਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਓਕਾਰਾ' ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੈਫ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਭਾਵ ਕਰੀਨਾ ਸਾਹਿਦ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਡੇਟਿੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸੈਫ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

'ਭਾਰਤੀ ਦੁਲਹਨ' ਬਣੇਗੀ ਜੈਕਲਿਨ

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਸੁੰਦਰੀ ਜੈਕਲਿਨ ਫਰਨਾਂਡੀਜ਼ ਨੇ 'ਜਾਨੇ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਈ ਹੈ' 'ਚ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਆਈ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ-ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਦੁਲਹਨ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੈਕਲਿਨ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਮਰਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਜੈਕਲਿਨ 'ਲਿਬਾਸ ਬ੍ਰਾਈਡਲ ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ' ਦੇ ਰਿਅਾਜ਼ ਗਾਂਗੁਲੀ ਵਲੋਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੁਲਹਨ ਦੇ ਲਿਬਾਸਾਂ 'ਚ ਰੈਪ 'ਤੇ ਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਜੈਕਲਿਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ ਅਤੇ 'ਲਿਬਾਸ' ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲਿਬਾਸ ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਸੰਦ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸ਼ਨ ਸ਼ੋਅ 'ਚ ਪਹਿਨ ਲਵਾਂ।"

ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਮੌਜ ਅਤੇ ਮਸਤੀ

ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ, ਮੁਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਇਕ ਕੰਧ ਵਾਂਗ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਜਾਣਾ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹਾਨ ਗਾਇਕਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਗਾਇਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਸਮਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਅਤੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਤੁਲਨਾ 'ਚ 'ਘੱਟ' ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਉਂਜ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਸਵਰਗੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਓ. ਪੀ. ਨਈਅਰ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ 'ਚ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਗੀਤ ਗਾਏ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਹੀ ਬੇਹੱਦ ਸਫਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਰਫੀ ਅਤੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਦੀ ਤੁਲਨਾ 'ਚ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੇ ਪਿਛਤਨ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਨਾ ਹੋਣਾ। ਓ. ਪੀ. ਨਈਅਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਜੇਕਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਫੀ ਅਗਾਂਹ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹੁੰਦੇ।" ਜੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫ਼ਿਲਮ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਾਕੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਘੱਟ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਗਾਇਕ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਦਾਕਾਰ, ਫ਼ਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਗੀਤਕਾਰ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵੀ ਸਨ। ਇਕ ਅਦਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 102 ਫ਼ਿਲਮਾਂ 'ਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 98 ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ 4 ਬੰਗਲਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਨ। ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕੁੱਲ 2905 ਗੀਤ ਗਾਏ, 16 ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਦਿੱਤਾ, 24 ਗੀਤ ਲਿਖੇ, 14 ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ, 15 ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਲਿਖੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 9 ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ 12 ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੀਤ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਮੌਕੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ, ਮੌਜ-ਮਸਤੀ, ਹਾਸਾ-ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਹੰਗਾਮਾ।" ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ 'ਤੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਲੋਕ ਹੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਮੁੜਾਬਕ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਕਿਸੇ ਮਸਤਰਾਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅੱਜ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਏ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਵੀ ਫ਼ਿਲਮਾਂ 'ਚ

ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਗਾਇਕ ਵਜੋਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਮਹਾਨ ਸਨ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲਕਸ਼ਮੀਕਾਂਤ-ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਅਤੇ ਆਰ. ਡੀ. ਬਰਮਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਹਾਸੇ-ਮਜ਼ਾਕ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਅਤੇ ਯੋੜਲਿੰਗ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਾਮੇਡੀ ਅਦਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਇਮੇਜ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ ਪਰ ਗੰਭੀਰ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿਰਦਾਰਾਂ 'ਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਾਬਰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਜਿਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਚਲਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਗਾਤੀ' ਅਤੇ 'ਬੁਮਰੂ' ਵਰਗੀਆਂ ਕਾਮੇਡੀ ਫ਼ਿਲਮਾਂ 'ਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਮੁੜਾਬਕ ਇਕ 'ਮਸਤਰਾਮ' ਦੀ ਇਮੇਜ ਬਣਾਈ, ਉਥੇ ਹੀ 'ਦੂਰ ਗਗਨ ਕੀ ਛਾਂਵ ਮੇ' ਵਰਗੀ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ ਫ਼ਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਦੇ ਗੀਤਕਾਰ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੀਰੋ ਵੀ ਉਹੀ ਸਨ। ਇਸੇ ਫ਼ਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਲਕਸ਼ਣਾ ਪੰਡਿਤ ਵਰਗੀ ਗਾਇਕਾ ਫ਼ਿਲਮ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ।

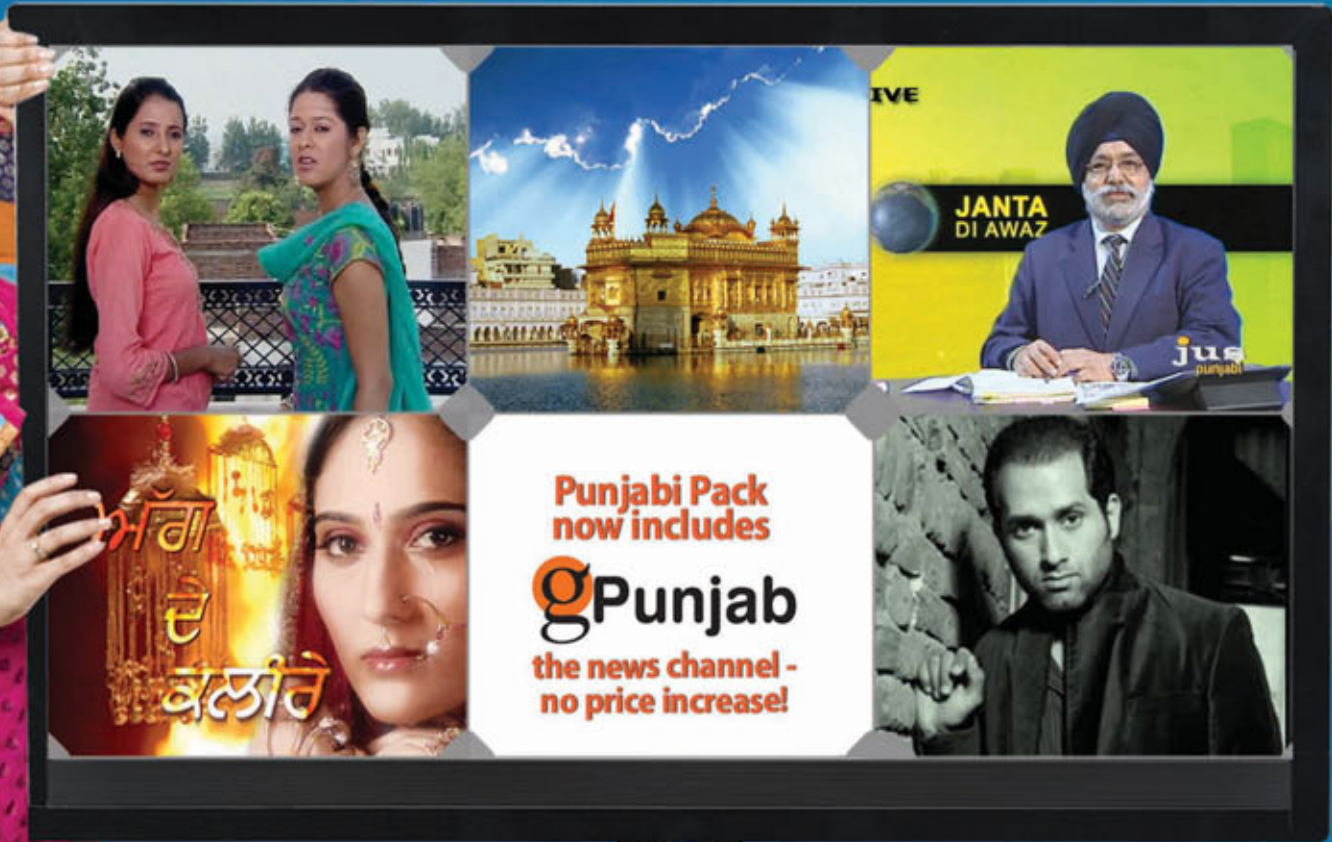
ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮਸਤ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਫ਼ਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਖੁਦ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਸਨ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੀਤ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਫ਼ਿਲਮ 'ਪਲਕੋਂ ਕੀ ਛਾਂਵ ਮੇ' ਦਾ ਗੀਤ 'ਡਾਕੀਆ ਡਾਕ ਲਾਇਆ' ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸਟੂਡੀਓ 'ਚ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਡਲ ਘੁੰਮਾਉਂਦਿਆਂ ਗਾਇਆ ਸੀ।

ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ ਜਦੋਂ ਫ਼ਿਲਮ 'ਹਾਫ ਟਿਕਟ' ਦਾ ਗੀਤ 'ਲੇ ਗਈ ਮੇਰਾ ਦਿਲ' ਗਾਉਣ ਲਈ ਸਟੂਡੀਓ 'ਚ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ ਤਾਂ ਲਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਗੀਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਖੁਦ ਹੀ ਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਔਰਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਹਰਫਨਮੌਲਾ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਯਾਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇ।

***ਯਸ਼ਰਾਜ ਫ਼ਿਲਮਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ**

ਦਿਲ ਪੰਜਾਬੀ... ਡਿਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ...

PUNJABI PACK \$19.99/mo.

LOCAL CHANNELS \$9.99/mo.

= \$29⁹⁸/_{mo}

Get Punjabi Pack with American Local channels and receive

- No equipment to buy
- Free DVR Upgrade (\$6/mo. DVR Service fee applies)
- Free Activation (with Agreement)
- No Additional Service Access fee

Subscribe Today
1-888-242-2276

Digital Home Advantage offer requires 24-month commitment and credit qualification. If service is terminated before the end of commitment, a cancellation fee of \$17.50/month remaining will apply. All equipment is leased and must be returned to DISH Network upon cancellation or unreturned equipment fees apply. Limit 6 leased tuners per account; lease upgrade fees will apply for select receivers; monthly fees may apply based on type and number of receivers. HD programming requires HD television. All prices, packages and programming subject to change without notice. Local channels only available in certain areas. Offer is subject to the terms of applicable Promotional and Residential Customer Agreements. Additional restrictions and fees may apply. First-time DISH Network customers only. Offer ends 5/31/10. © 2010, DISH Network L.L.C. All rights reserved.